

LEIKKIPUISTO KIPINÄPUISTON TOIMINTAAN OSALLISTUVIEN
VENÄLÄISTAUSTAISTEN NAISTEN KOKEMUKSIA ÄITIYDESTÄ

Anna Järvinen ja Anna Votyakova
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Järvinen, Anna & Votyakova, Anna. Leikkipuisto Kipinäpuiston toimintaan osallistuvien venäläistaustaisten äitien kokemuksia äitiydestä.

Helsinki, kevät 2014, 74 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK).

Suomalais-venäläiset avioliitot ovat yleisin kaksikulttuuristen perheiden muoto Suomessa. Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää, miten maahanmuutto vaikuttaa kaksikulttuuristen lapsiperheiden venäläistaustaisten äitien käsitykseen omasta äitiydestään ja miten leikkipuistotoiminta on tukenut äitejä Itä-Helsingissä. Työn avulla pyritään luomaan kehittämissuhteita ryhmätoiminnalle.

Tutkimus on laadullinen ja aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Aineiston analyysimenetelmänä oli teemoittelu. Tutkimuksen kohderyhmänä oli seitsemän 33–46-vuotiasta venäläistä äitiä. Haastattelut toteutettiin syksyllä 2013.

Tutkimustulokset osoittivat, että venäläistaustaisten naisten äitiyteen kaksikulttuuristen perheissä liittyi useita haasteita. Äitien mielestä suomalaisessa kulttuuriympäristössä lasten venäläisen kulttuurin ja oman äidinkielen ylläpitäminen yksipuolistuu ja heikentyy. Suomalaiset arvot, normit ja tavat poikkeavat siitä, mihin naiset ovat Venäjällä tottuneet. Vaikka äidit olivat muokanneet omaa kasvatustyyliään ja käsityksiään äitiydestä kahden erilaisen kasvatuskulttuurin pohjalta, he kuitenkin kokivat jäävänsä suomalaisesta kulttuurista ulkopuoliseksi, koska heidän kulttuuri-identiteettinsä ei kohdannut Suomessa kasvaneen puolison kulttuuri-identiteettiä. Vanhempien kansallisista taustoista riippumatta kasvattamiseen liittyviä ristiriitoja syntyi perheissä ankaraan tai vapaaseen kasvatukseen uskovien perheenjäsenten välillä.

Suomalaisten isien kantama vastuu lasten kasvatuksesta kompensoi venäläistaustaisille äideille omien isovanhempien avun puutetta. Äidit kokivat tarvetta saada tukea omalle äitiydelleen leikkipuistotoiminnasta. He pitivät Itä-Helsingin leikkipuiston toimintaa tärkeänä tukimuotona sekä lapsen että oman elämänsä kannalta. Naisten toiveena oli, että Itä-Helsingin leikkipuistot tiedottaisivat maahanmuuttajataustaisille äideille paremmin omasta toiminnastaan sekä tarjoaisivat kursseja suomalaisesta kulttuurista, kaksikielisiä ryhmiä ja vertaistukea. Naiset olivat sitä mieltä, että palvelut eivät riitä integroimaan heitä ja että heillä itsellään on tässä prosessissa aktiivinen rooli.

Asiasanat: monikulttuurinen, maahanmuutto, äitiys, kaksikulttuurinen perhe, venäläiset äidit, leikkipuistotoiminta, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Järvinen, Anna & Votyakova, Anna. Russian mothers` experience of their participating in Kipinä play ground activity. Helsinki, Spring 2014, 74 p., 1 appendix. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The thesis examined motherhood experience of Russian mothers from bicultural families and what kind of support Russian mothers got from play parks in East Helsinki. The aim of the study was to clarify the changes that accrue in motherhood after immigration. The subject was approached from the mothers' point of view.

The thesis is a qualitative study. The data for this study was collected by conducting interviews. The material was analyzed by qualitative content analysis and the gathered data was analyzed thematically. The target group for the study was Russian mothers from bicultural families. The interviews were carried out during autumn 2013.

According to the study, Russian mothers faced several challenges. Mothers felt that educating their children in Russian language and culture became very difficult in the Finnish cultural environment. Finnish values, norms and traditions differ from what the mothers have got accustomed to. In the interviews the mothers told that they have to modify their own upbringing style and notions of motherhood according to Finnish culture. However even if they have modified their upbringing style, they feel, that they do not belong to the Finnish culture. The mothers told that the most of the conflicts in their bicultural families were based on different points of view on upbringing children.

Russian mothers lack their own parents' support in educating children, but Finnish fathers active participating in children's upbringing compensates this need. According to the mothers` opinions, they got a very important support for their children and themselves from Play parks in East Helsinki. In the interviews the mothers pointed out that they would like to receive more information about activities providing by the Play parks. The mothers realized that the best support in bicultural motherhood would be Finnish culture and language courses and peer support, which Play parks can also offer to Russian mothers for their integration to the Finnish society.

Key words: multicultural, immigration, motherhood, bicultural family, Russian mothers, Play parks, activities, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 MONIKULTTUURISUUS.....	9
3 MAAHANMUUTTO.....	11
3.1 Naisten maahanmuutto Suomeen.....	11
3.2 Venäläisten naisten maahanmuutto Suomeen.....	13
4 KAKSIKULTTUURINEN PERHE.....	14
4.1 Kaksikulttuuriset perheet Suomessa	15
4.2 Suomalais-venäläiset perheet Suomessa	17
5 ÄITIYS SUOMALAIS-VENÄLÄISISSÄ PERHEISSÄ.....	19
5.1 Äitiys ja lasten kasvatus venäläisissä perheissä.....	21
5.2 Äitiys ja lasten kasvatus suomalaisissa perheissä.....	22
6 LEIKKIPUISTO KIPINÄPUISTO.....	24
6.1 Leikkipuistotoiminta	24
6.2 Sosiaaliohjaajan ammatillisuus.....	26
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	27
7.2 Teemahaastattelu.....	27
7.3 Aineiston analyysi.....	29
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	32
8.1 Muutto Suomeen ja naisten kokemat sopeutumishaasteet	32
8.2 Äitiys Suomessa.....	35
8.2.1 Venäläisen kulttuurin ylläpitäminen perheessä.....	37
8.2.2 Venäjän kielen opettaminen lapselle.....	39
8.2.3 Kasvatuksen haasteet	40
8.2.4 Isän rooli kasvatuksessa	43
8.2.5 Isovanhempien rooli kasvatuksessa.....	44
8.3 Leikkipuisto äitien tukijana	45

8.3.1 Äitien kokemukset osallistumisesta kerhotoimintaan.....	47
8.3.2 Äitien ehdotukset toiminnan kehittämiseksi	49
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	53
9.1 Kokemukset muutosta Suomeen.....	53
9.2 Kokemukset äitiydestä Suomessa	54
9.3 Kokemukset osallistumisesta leikkipuistotoimintaan	56
10 POHDINTA	58
10.1 Tutkimuksen luotettavuus	60
10.2 Opinnäytetyön arviointi.....	63
10.3 Ammatillinen kasvu.....	64
LÄHTEET	67
LIITE: Teemahaastattelurunko	74

1 JOHDANTO

Nyky maailman globalisaation seurauksena maahanmuutosta on tullut yksi ajankohtaisimmista kansainvälisistä ilmiöistä. Muuttoliikkeet ovat muuttuneet niin moninaisiksi, että niitä on kuvattu ”kaaokseksi”. Myös naisten muutto on kaksinkertaistunut viimeisen 20 vuoden aikana. (Global Commission on International Migration 2005, 14.) Naisten merkitys maahanmuuttajina ja heidän muuttoliikkeidensä sosiaaliset seuraukset ovat lisääntyneet niin huomattavasti, että muuttoliikketutkijat Castles ja Miller (2003, 9) ovat nimenneet aikakautemme megatrendiksi maahanmuuton naisistumisen.

Naisten maahanmuutto Suomeen on myös lisääntynyt. Yhtenä syynä on se, että suomalaisten suhtautuminen avioitumiseen ulkomaalaisen kanssa on muuttunut aiempaa myönteisemmäksi ja he avioituvat ulkomaalaisten kanssa yhä useammin. Tämä näkyy selvästi kaksikulttuuristen avioliittojen yleistymisenä. Työministeriön arvion mukaan noin 60–65 prosenttia Suomeen muuttaneista maahanmuuttajista tulee maahan perhesyiden vuoksi. (Martikainen, Saukkonen & Korkiasaari 2013, 39.) Helsingissä kaksikulttuuristen avioliittojen osuus on kaksinkertaistunut muuhun maahan verrattuna (Lainiala & Säävälä 2012, 9). Suurin osa kaksikulttuurisista liitoista on sellaisia, joissa suomalaisella miehellä on ulkomaalainen vaimo (Heikkilä 2005, 25).

Äitiys kaksikulttuurisissa perheissä tuo maahanmuuttajataustaisille naisille tavanomaista suurempia haasteita olla äitinä. Tällaisessa perheessä nainen ei välttämättä pysty keskittymään täysipainoisesti äitiyteen, koska joutuu sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen sekä asuinmaan kulttuuriin ja tapoihin. Sukulaisten puuttuminen arjesta vaikeuttaa kulttuuriperinteen siirtämistä lapsille. Lisää haasteita voivat tuoda ympäröivässä yhteiskunnassa vallitsevat tavat suhtautua lapsiin sekä vanhempien erilaiset käsitykset lastenkasvatuksesta, minkä seurauksena lapsi saattaa joutua kulttuurien väliseen taistelukenttään. Erityisen vaikeassa asemassa ovat pitkään kotona lasten kanssa olevat äidit. He helposti putoavat kotouttamistoimien ulkopuolelle ja kaipaavat tukea suomen kielen oppimisessa, työllistymisessä sekä arjen elämästä nousevissa ristiriidoissa ja syrjäntäkysymyksissä (Lainiala & Säävälä 2012, 77.)

Tutkimuksemme idea sai alkunsa omista kokemuksistamme maahanmuutosta ja äitiydestä Suomessa. Harjoittelujaksot Itä-Helsingin päiväkodissa ja valmistavalla luokalla Myllypuron ala-asteella ovat vahvistaneet käsitystämme aiheen tärkeydestä. Harjoittelujaksojen aikana olemme tutustuneet muutamiin venäläistaustaisiin kaksikulttuuristen perheiden äiteihin. Keskusteluissa äitien kanssa on noussut vahvasti esiin, että Suomessa nämä äidit kaipaavat tukea. Näin päätimme tutkia venäläistaustaisten äitien kokemuksia äitiydestä. Tutkimuksen yhteistyötahoksemme pyysimme Itä-Helsingissä sijaitsevaa leikkipuisto Kipinäpuisto. Kipinäpuistossa on jo muutaman vuoden toiminut venäjänkielinen äiti-vauvaryhmä, johon myös osallistuu kaksikulttuuristen perheiden äitejä.

Tässä tutkimuksessa olemme kiinnostuneet venäläistaustaisten naisten kokemuksista äitiydestä kahden kulttuurin perheessä ja sen tukemisesta leikkipuistotoiminnassa Itä-Helsingissä. Mielestämme tämä aihe on ajankohtainen ja merkityksellinen sekä mielenkiintoa herättävä. Kaksikulttuuristen avioliittoja on tutkittu melko vähän. Tilastoista tiedetään, että nämä liitot purkautuvat useammin kuin liitot keskimäärin (Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2012, 32–35). Perheiden tilanne on erityinen myös siksi, että avioitumiseen venäläisten kanssa Suomessa suhtaudutaan edelleen varauksellisesti (Lainiala & Säävälä 2012, 9). Julkisessa keskustelussa näiden perheiden haasteista puhutaan usein vasta silloin, kun ilmenee kielteisiä lieveilmiöitä kuten kansainvälisiä huoltajuuskiistoja.

Leikkipuistot voivat olla ensimmäisiä julkisia tiloja, joissa maahanmuuttajataustaisilla äideillä on mahdollisuus tutustua vastaavassa elämäntilanteessa oleviin kantaväestön naisiin. Monikulttuurisuustyöryhmän työraportti ”Monikulttuurinen leikkipuisto 2010” (Svensk 2010, 2) osoittaa, että maahanmuuttajataustaisia äitejä ei ole otettu riittävästi huomioon monikulttuurisen leikkipuiston toiminnassa. Syitä tähän ovat muualta tulleiden naisten vähäinen tietämys sen toiminnasta, yhteisen kielen puuttuminen sekä keskinäiset ennakkoluulonsa.

Tutkimuksellamme on yhteiskunnallinen ja käytännöllinen merkitys. Tavoitteemme on tarjota leikkipuiston työntekijöille ideoita toiminnan kehittämiseksi sekä tietoa, kuinka leikkipuistot voisivat huomioida toimintansa kehittämisessä venäläistaustaisia naisia jatkossa entistä paremmin.

Venäjältä kotoisin olevina äiteinä pystymme käsittelemään tätä asiaa syvällisesti, koska venäläiset perhetukimuodot ovat meille tuttuja ja sen kautta voimme nostaa esiin uusia ideoita naisten tukemiseen. Lisäksi pystyimme hyödyntämään omaa venäjän kielen taitoamme aineiston keruun eri vaiheissa, analysoinnissa ja tulkinnassa.

Tässä raportissa esittelemme työn keskeisimpiä käsitteitä, kuten monikulttuurisuutta, maahanmuuttoa, kaksikulttuurista perhettä, sekä äitiyttä. Sen jälkeen käsittelemme suomalais-venäläistä perhettä äitien näkökulmasta. Sitten etenemme tutkimuksemme toteuttamiseen sekä tutkimustulostemme johtopäätöksiin, jonka jälkeen kerromme jatkotutkimusmahdollisuuksista. Lopuksi vielä pohdimme koko opinnäytetyön prosessia sekä omaa ammatillista kasvuamme.

2 MONIKULTTUURISUUS

Kulttuuri voidaan määritellä monin eri tavoin. Jokainen uusi määritelmä täydentää tai täsmentää toisia ja antaa niille uusia merkityksiä. Yhteiskunnan tasolla kulttuuri voi tarkoittaa ihmisten luomaa korkeakulttuuria, sivilisaatiota eli tieteitä ja taiteita, sekä niiden ympärille rakentuneita instituutiota. (Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006, 12.) Yksilölle kulttuuri tarkoittaa sivistystä eli kasvatuksen kautta omaksuttua tietoa, henkistä kehittyneisyyttä ja avarakatseisuutta (Tikka 2004, 11).

Oksi-Walterin (2009, 78) mukaan kulttuuria voidaan määritellä kansallisen tai paikallisen kulttuuriperinteen perusteella. Synonyyminä tälle käsitteelle käytetään termejä ”kansaa” tai ”yhteisö”. Tässä tapauksessa kulttuurilla on tarkoitettu tiettyä ryhmää, jolla on samanlaiset piirteet ja arvot. Nämä kulttuuripiirteet erottavat kyseisen yhteisön muista yhteisöistä, joilla taas on omat erityiset kulttuuripiirteensä. Kriteereinä erilaisille kulttuureille ovat niiden ajallinen pysyvyys, kulttuuristen erityispiirteiden siirtyminen sukupolvelta toiselle sekä ryhmien mahdollisuus tiettyyn itsenäisyyteen. Tämän käsitteen mukaan suomalaiset eroavat kulttuurisesti venäläisistä ja ruotsalaisista. (Löytty 2004, 226.)

Hollantilaisen tutkija Geert Hofstedin mielestä kulttuuri on aina yhteisöllistä. Hän korostaa kulttuurin omaksumisessa ympäristön merkitystä yksilölle elämän aikana. Hän vertailee kulttuuria henkisesti ohjelmoituihin malleihin, jotka henkilö oppii aluksi perheestä ja asuinympäristöstä, sitten naapurustosta, koulusta, nuorten ryhmästä, sekä opiskelu- ja työpaikasta. Nämä mallit ovat niin sisäistettyjä, ettei niitä välttämättä osaa edes pukea sanoiksi. Ne sisältävät yhteisiä sääntöjä siitä, miten ryhmän jäsenet viestivät keskenään, mitä he ajattelevat itsestään ja ympäristöstään. (Hofstede 2010, 4–7.) Paavolan ja Talibin (2010, 77) mukaan nämä ohjelmoidut mallit luovat kulttuurisia suodattimia, joiden läpi yksilö hahmottaa maailmaa. Uudet kokemukset toisessa kulttuurissa myös suodattuvat oman maailmankuvan kautta.

Monikulttuurisuudella on tarkoitettu kulttuuripiirteiltään eroavien ryhmittymien olemassaoloa eri puolilla maapalloa tai jossakin maassa. Tämän määritelmän nojalla Suomea voidaan pitää monikulttuurisena maana. Suomessa puhutaan perinteisistä,

kuten esimerkiksi suomenruotsalaisista, vanhavenäläisistä, saamelaisista sekä uusista etnisistä vähemmistöistä. (Säävälä 2011, 10; Paavola & Talib 2010, 26–27.)

Monikulttuurisuus tarkoittaa myös uudenlaisia konkreettisia, arkipäiväisiä haasteita. (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 23.) Haasteet kohdistuvat kokonaisuun instituutioihin, kuten sosiaalitoimeen tai päivähoitoon, ja näissä toimiviin ammattilaisiin. Ne myös kohdistuvat yksilöihin erilaisissa arkipäiväisissä tilanteissa. Yksittäinen ihminen voi joutua käsittelemään monikulttuurisuuteen kytkeytyviä kysymyksiä saadessaan maahanmuuttajataustaisen vaimon tai miehen. Erityisen polttaviksi nämä kysymykset tulevat, kun joku näistä joutuu hänen läsnä ollessaan syrjinnän ja ennakkoluulojen kohteeksi. Samat tilanteet herättävät toisenlaisia kysymyksiä niille ihmisille, jotka muuttavat muualta Suomeen ja alkavat elää tämän yhteiskunnan jäseninä.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme monikulttuurisuutta monina kulttuureina, niiden välisinä suhteina ja niiden jatkuvana vuorovaikutuksena. Lähdemme siitä, että puoliset tuovat avioliittoon kumpikin oman lapsuusperheensä ja kasvuympäristönsä kulttuurin. Ne voivat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. Silloin, kun puoliset ovat kasvaneet eri maissa, he joutuvat sopeuttamaan yhteen omat etnisten kulttuuriensa normit. Suomalaisen ja venäläisen kulttuurin normit ovat erilaisia. Ymmärtääksemme molempien kulttuurien vuorovaikutusta suomalais-venäläisissä perheissä tarkastellemme venäläisten naisten muutttoa Suomeen laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

3 MAAHANMUUTTO

Muutto maasta toiseen on olennainen osa nykyistä maailmaa. Martikainen, Saukkonen ja Säävälä (2013, 13) puhuvat kansainvälisestä muuttoliikkeestä, jonka muodostavat miljoonat maasta toiseen liikkuvat yksilöt jälkeläisineen. Kansainvälisen siirtolaisjärjestön International Organisation for Migrationin (2010) mukaan 3,1 prosenttia maailman väestöstä on maahanmuuttajia. Maahanmuuttajista on tullut olennainen osa suomalaista yhteiskuntaa. Vuoden 2012 lopulla Suomessa asui vajaat 3,6 prosenttia ulkomaan kansalaisista (Sisäasiainministeriö 2012).

Ulkomaan kansalaisista puhuttaessa käytetyin käsite on maahanmuuttaja. Maahanmuuttaja on maasta toiseen muuttava henkilö, joka elää väliaikaisesti tai pysyvästi maassa, jossa hän ei ole syntynyt mutta johon hän on luonut sosiaalisia siteitä. (Maahanmuuttovirasto 2014.) Tämä käsite yhdistää kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä kuten pakolaisia, turvapaikanhakijoita, siirtolaisia, paluumuuttajia sekä heitä, jotka ovat muuttaneet perheen yhdistämisen tai avioitumisen kautta.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme maahanmuuttoa avioitumisen kautta. Säävälän (2013, 107) mukaan avioliittoon perustuvassa muutossa on kaksi päämuotoa. Kun avioliitot ovat kansainvälisiä ja useimmiten kaksikulttuurisia, toinen puolisoista muuttaa toisen kotimaahan. Maahanmuuttajien ylijarjaisissa avioliitoissa puoliso tulee ulkomailta mutta omasta etnisestä ryhmästä. Tässä tutkimuksessa käsittelemme ensimmäistä vaihtoehtoa eli kansainvälistä avioliittoa.

3.1 Naisten maahanmuutto Suomeen

Ennen 1990-luvun alkua Suomi oli väestöllisesti kohtalaisen sulkeutunut maa. Suomen maahanmuuttajaväestö on kasvanut nopeasti vuosina 1990–2010. 1990-luvun alussa maahan tuli turvapaikanhakijoita Vietnamista, Somaliasta, Jugoslaviasta, Afganistanista ja Irakista. 1990-luvulla ja 2000-luvulla merkittävän maahanmuuttajaryhmän muodostivat inkerinsuomalaiset. EU:hun liittymisen seurauksena Suomeen on muuttanut EU:n alueelta yhä enemmän myös muita kuin aviopuolisoja ja pakolaisia,

kuten opiskelijoita ja työvoimasiirtolaisia (Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 37).

1990-2000-luvulla naisten pääasiallinen syy muuttaa Suomeen on ollut perhesiteet. Voimakkaan muuttoliikkeen seurauksena ulkomaalaisten naisten lukumäärä Suomessa moninkertaistui. Suurin osa naisista on muuttanut Venäjältä, Virosta, Filippiineiltä ja Thaimaasta (Martikainen & Tiilikainen 2007, 400–401).

Maahanmuuttajanaisisista Suomessa koskevaa tutkimusta ovat tehneet muun muassa Martikainen, Tiilikainen, Sirkkilä, Hyvönen ja Zecher. Martikainen ja Tiilikainen (2007) ovat tutkineet maahanmuuttajia tilastollisesti. Sirkkilä (2005) on tutkinut thaimaalaisia naisia. Virolaisia naisia ovat tutkineet Hyvönen (2007; 2008; 2009) ja Zecher (2007).

Martikaisen ja Tiilikaisen (2007, 400–401) tutkimus osoittaa, että maahanmuutto ja siihen liittyvät ilmiöt ovat sukupuolittuneita. Eri maista muuttaneiden naisten ryhmät kätkevät sisäänsä paljon eroja. Maahanmuuttajanaiset ovat keskimäärin suomalaisia naisia nuorempia, mikä näkyy muun muassa korkeampana hedelmällisyytenä. Äitiys ja lasten kasvattamisen tärkeys näkyy kulttuurisissa odotuksissa ja lastenkasvatusihanteissa.

Sirkkilän (2005, 159–164) mukaan thaimaalaisen vaimojen suosio Suomessa on kasvussa. Thaimaalais-suomalaisissa perheissä lasten kasvattaminen aiheuttaa haasteita. Perheen on löydettävä tasapaino thaimaalaisen, perinteitä, iäkkäitä ja auktoriteetteja kunnioittavan kasvatusivan ja sallivamman ja tasa-arvoisemman suomalaisen menetelmän välillä.

Hyvösen (2007, 210–212) ja Zecherin (2007, 262–263) mukaan virolaiset naiset ovat muuttaneet Suomeen työhön, opiskelemaan tai avioliittoon suomalaisen miehen kautta. Suomessa naiset joutuivat päättämään, kumpaan, suomalaiseen tai virolaiseen lastenkasvatusmenetelmään, he halusivat enemmän samaistua. Toisena mahdollisuutena on yhdistää kummankin maan käytänteet. Äidit, jotka olivat onnistuneet parhaiten sovittamaan yhteen lähtömaan ja asuinmaan käytänteet, auttoivat lapsia löytämään paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa paremmin.

Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin 40 prosenttia on kotoisin Virosta, Venäjältä tai

entisen Neuvostoliiton alueelta (Pöllänen 2013, 26). Tässä tutkimuksessa tarkastelemme tämän väestöryhmän asemaa Suomessa lähemmin.

3.2 Venäläisten naisten maahanmuutto Suomeen

1960-luvulta lähtien Suomeen on muuttanut kasvava määrä venäläisiä. Vuosina 1950–1989 Neuvostoliiton alueelta muuttaneiden määrä kasvoi Suomessa ensisijaisesti suomalaisten kanssa avioitumisen vuoksi. 1990-luvulla muuttaneiden määrä lisääntyi nopeasti inkerinsuomalaisten paluumuuton myötä. Reuterin ja Kyntäjän (2006, 104) mukaan noin puolet entisestä Neuvostoliitosta, Venäjältä ja Virosta muuttaneista on paluumuuttajia ja heidän puolisoitaan. Toiseksi suurin osa, neljäsosa kaikista, on muuttanut Suomeen avioliiton perusteella. Loput ovat tulleet Suomeen alaikäisenä perheen mukana, työhön, opiskelemaan tai muun syyn perusteella. Tämän muuton seurauksena naiset muodostavat Suomen venäjänkielisten enemmistön. Vuoden 2009 tilastojen mukaan koko maassa heitä oli yli 11 000 enemmän kuin miehiä. (Tilastokeskus 2010.)

Venäläiset naiset ovat varsin hyvin koulutettuja (Reuter & Kyntäjä 2006, 104.) Tämä edistää heidän suomen kielen oppimistaan ja työllistymistään. Suomessa naiset hakeutuvat naisvaltaisille hoiva-aloille. Heidän työttömyysasteensa on kuitenkin kantaväestöä korkeampi (Davydova 2012, 78). Naiset pitävät muihin maahanmuuttajiin verrattuna paljon yhteyttä entiseen kotimaahansa. Korhosen (2007, 56) mukaan tämä johtuu Venäjän ja Suomen maantieteellisestä läheisyydestä. Se saattaa myös heijastaa suomalaisten ystävien saannin vaikeutta ja ystävyys- ja sukulaissuhteiden suurta merkitystä venäläisille. Tässä tutkimuksessa kiinnostus venäläisten naisten muuttosyitä kohtaan kohdistuu monikulttuurisiin avioliittoihin ja monikulttuurisiin perheisiin.

4 KAKSIKULTTUURINEN PERHE

Yksilön kannalta tärkeä yhteisö on perhe. Perinteisessä yhteiskunnassa perhemuodostus tapahtuu oman etnisen, kielellisen, kansallisen, sosiaalisen tai koulutuksellisen taustan perusteella. Stonen ja Lurquinin (2007, 191) tutkimus osoittaa, että naiset ovat miehiä liikkuvampia ja useammin muuttavat avioliiton yhteydessä pois synnyinyhteisöstään. Heidän puolisonvalintansa perustuu pääasiallisesti yksilöllisiin syihin, sosiaalisiin normeihin tai parisuhdemarkkinoiden luomiin rajoituksiin. (Lainiala & Säävälä 2012, 18.) Postmodernissa yhteiskunnassa tiettyjä sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä, kuten oman etnisen ryhmän pieni koko, monikulttuurinen lapsuudenkoti ja tulevan puolison kulttuurinen läheisyys omaan kulttuuriin helpottaa monikulttuuristen perheiden muodostumista. (Reuter & Kyntäjä 2006, 108.)

Monikulttuurisella perheellä tarkoitetaan eri maista tai eri etnisistä ryhmistä muuttaneiden kumppaneiden ja mahdollisten lasten muodostamaa kokonaisuutta, joka kutsutaan perheeksi. Minna Säävälän (2011, 10) mukaan mikä tahansa perhe voi olla monikulttuurinen, koska sen osapuolet ovat kasvaneet erilaisissa perheissä ja mahdollisesti hyvinkin erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä.

Tämän käsitteen rinnalla Reuter ja Jaakola (2005, 37) käyttävät vanhaa käsitettä, seka-avioliitto, eli Warkentin ja Mikkosen (2004, 95) mukaan vakiintuneiden ryhmärajojen ylittävä avioliitto, joka koetaan leimaavaksi. Reuterin ja Kyntäjän (2006, 108) mukaan termillä seka-avioliitto on suomenkielessä kielteinen merkitys, kuten sanoissa sekava, sekavuus, sekasorto, sekasotkuinen tai sekarotuinen. Heidän mielestään on parempi puhua kansainvälisestä avioliitosta, jolla he viittaavat eri kansalaisuutta olevien väliseen avioliittoon. Säävälä (2011, 10) ehdottaa termiä ylikulttuurinen perhe. Lainialan ja Säävälän (2012, 16) mukaan tällaista perhettä voidaan myös nimittää kaksikulttuuriseksi tai kahden kulttuurin liitoksi, vaikka puolisoilla olisi sama kansalaisuus. Toinen voi saada maan kansalaisuuden avioliiton kuluessa. Käsite kaksikulttuurinen viittaa tässä tapauksessa Oksi-Walterin (2009, 69) mukaan siihen, että puoliset ovat kasvaneet etnisesti erilaisissa yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa olosuhteissa.

Oksi-Walteri (2009, 99) ehdottaa monikulttuuristen perheiden jaottelua perheessä puhuttavan kielen perusteella. Hänen mukaansa monikulttuurinen perhe on perhe, jossa vain toinen vanhemmista puhuu samaa kieltä kuin asuin ympäristön perheet tai perhe, jossa molemmat vanhemmat puhuvat samaa vähemmistökieltä, mutta asuin ympäristön kieli on jokin muu tai perhe, jossa vanhemmat puhuvat eri kieltä äidinkielenään ja asuin ympäristön kieli on niistä molemmista poikkeava eli lapsi siis kasvaa kolmen kielen vaikutuspiirissä. Tämä tutkimus keskittyy ensimmäisen vaihtoehdon perheisiin, joissa siis toinen vanhempi puhuu asuin ympäristön kieltä eli tässä tapauksessa suomea ja toisena kielenä perheessä on ulkomaalaistaustaisen vanhemman kieli eli tässä tapauksessa venäjä. Ensin käsittelemme kaksikulttuurisia perheitä Suomessa ja sitten suomalais-venäläisiä perheitä.

4.1 Kaksikulttuuriset perheet Suomessa

2000-luvulta alkaen voimakkaan muuttoliikkeen seurauksena kaksikulttuuristen avioliitot Suomessa ovat yleistyneet: noin 60–65 prosenttia maahanmuuttajista on tullut maahan perhesyiden vuoksi. (Martikainen, Saukkonen & Korkiasaari 2013, 39.) Sen taustalla on matkustamisen helpottuminen, suomalaisten kansainvälistyminen, avioliittomuuttoa suosiva oleskelulupakäytäntö, sekä se, että avioliiton vuoksi maassa asuvaan suhtaudutaan myönteisemmin kuin muihin maahanmuuttajiin. (Castles & Miller 2003, 9; Reuter ja Jaakola 2005, 28; Lainiala & Säävälä 2012, 92.) Vuonna 2009 näiden perheiden määrä oli 4,2 prosenttia kaikista Suomen perheistä (Tilastokeskus 2010, 9; Martikainen, Saukkonen & Korkiasaari 2013, 48.)

Pirjo Pölläsen (2013, 19) mukaan Suomessa suomalaiset miehet solmivat avioliittoja ulkomaalaisten kanssa suomalaisia naisia enemmän. Vuosina 2003–2012 suomalaisten miesten liitot ulkomaan kansalaisten kanssa ovat kaksinkertaistuneet (Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2012, 29.) Heidän puolisonsa ovat lähtöisin Thaimaasta, Venäjältä ja Virossa. Seuraavaksi yleisimpiä liittoja ovat liitot Saksassa, Kiinassa, Filippiineillä, Yhdysvalloissa, Puolassa ja Britanniassa syntyneiden puolisoitten kanssa. Suomalaisten naisten puolisoitten lähtömaissa oli eniten Turkin, Britannian, Yhdysvaltojen ja Ruotsin kansalaisia. Osa kahden kulttuurin liitoista solmitaan Suomessa jo asuvien ihmisten kesken, osa puolisoista muuttaa vasta parisuhteen seurauksena Suomeen. Liitoissa on

keskimääristä useammin uusperheitä, eli sellaisia perhekokonaisuuksia, joissa on mukana lapsia, joiden toinen biologinen vanhempi ei asu lapsen kanssa. Suomalaisten kanssa avioituneet asuvat tasaisesti eri puolilla maata. Huomattavasti tästä kuvasta poikkeaa Helsinki, jossa kaksikulttuuristen avioliittojen osuus on kaksikertainen muuhun maahan verrattuna. (Lainiala & Säävälä 2012, 9, 16, 18, 20, 88; Sisäasianministeriö 2012, 7; Pöllänen 2013, 19.)

Tutkimuksissa kaksikulttuurisista perheistä on yleensä keskitytty suuriin kansalaisuusryhmiin, kuten venäläisiin (Warkentin & Mikkonen 2004; Reuter & Kyntäjä 2006; Saarinen 2007) tai thaimaalaisiin puolisoihin (Sirkkilä 2005). Tilastollisista tutkimuksista mainitsemme Heikkilän (2005) ja Lainialan ja Säävälän (2012) tutkimukset. Tutkimuksen rajautumista näihin etnisiin ryhmiin selittävät osittain menetelmälliset syyt. Laadullinen kaksikulttuuristen perheiden tutkimus vaatii perehtymistä tutkittavien puolisoitten kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen taustaan. Lisäksi se edellyttää usein erityistä kielitaitoa, jotta tutkittaviin on mahdollista luoda luottamuksellinen suhde.

Tutkimukset tarkastelevat kaksikulttuurisia perheitä kahdesta eri näkökulmasta: sisältäpäin ja ulkoapäin (Säävälä 2013, 101). Ulkoapäin tehdyt tutkimukset analysoivat julkisia puheita perheistä. Lainialan ja Säävälän (2012, 92) ja Säävälän (2011, 35) mukaan ulkomaalaisen kanssa solmittavaan avioliittoon edelleen liitetään paljon epäilyksiä ja kuvitelmia. Ympäristön ennakkoluulot ja syrjivä käyttäytyminen ovat säilyneet ennallaan. Valtaväestöstä poikkeavaksi koettu perhe näyttäytyy ongelmien lähteenä. Ympäristön kielteiset reaktiot rasittavat parisuhdetta ja saattavat pahimmillaan johtaa eroon.

Sisältäpäin tehdyt tutkimukset tarkastelevat puolisoitten omia kokemuksia ja sosiaalista todellisuutta. Reuterin ja Kyntäjän (2006, 120–121) mukaan maahanmuuttajanaiset itse eivät katsooneet oman avioliittonsa olevan mitenkään poikkeuksellinen vaan pikemminkin hyvin tavallinen. Suomalaisten miesten mielestä kahden kulttuurin liitto on monella tapaa jopa parempi kuin yksikulttuurinen liitto (Warkentin & Mikkonen 2004, 94.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelumme kohteena on suomalais-venäläisiä perheitä, joissa suomalaisella miehellä on venäläinen vaimo. Viimeisten kymmenen vuoden aikana nämä avioliitot ovat muodostaneet Suomessa toiseksi suurimman ryhmän: vuonna 2011 Suomessa oli 7 400 suomalais-venäläistä perhettä. (Suomen virallinen tilasto 2014.) Niistä noin 12 prosenttia on lapsiperheitä. (Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2011, 29.) Vaikka samasta etnisestä tai kansallisesta taustasta tulevien ihmisten perhe-elämän käytännöt voivat olla hyvin monenlaisia paitsi yksilöllisten syiden, myös koulutustaustan, taloudellisen tilanteen, maalais- tai kaupunkilaistaustan ja monen muun syyn vuoksi, niissä on havaittavissa yhdistäviä piirteitä.

4.2 Suomalais-venäläiset perheet Suomessa

Monet suomalais-venäläiset liitot ovat syntyneet tilanteessa, jossa suomalainen puoliso on työskennellyt tai opiskellut Venäjällä. Pari on tavannut siellä ja mennyt naimisiin. Tutkimus osoittaa, että näissä avioliitoissa suomalaistaustainen mies on vanhempi kuin venäläistaustainen nainen, eronnut tai leski. Usein molemmille puolisolalle tämä on uusi perhe. Heillä on jo lapsia edellisistä liitoista. Suurempi osa naisista on korkeakoulutettu ja puolisoiden välinen koulutusero on yleisesti vähäinen. (Lainiala & Säävälä 2012, 61, 89–90, 117.)

Reuterin ja Jaakkolan (2005, 37) mielestä näiden avioliitojen yleisyys Suomessa todistaa tämän maahanmuuttajaryhmän onnistuneesta kotoutumisesta ja valtaväestöön sekoittumisesta. Tutkijat ovat vertailleet suomalaisen kanssa avioituneita venäläistaustaisia naisia sellaisiin naisiin, jotka ovat avioliitossa venäläistaustaisen miehen kanssa Suomessa. Heidän tutkimuksensa mukaan avioliitto suomalaisen kanssa auttaa naisia integroitumisessa: he oppivat suomea nopeammin ja työllistyvät helpommin.

Viime vuosina tutkimus on kuitenkin kyseenalaistunut tämän näkökulman. Avioliitto suomalaisen kanssa ei tarkoittaa nopeaa ja helppoa integroitumista eikä ole murtanut torjuvia käsityksiä venäläisistä naisista. Davydova (2012, 95) korostaa, että Suomessa avioliitto on maahanmuuttokanava, joka on edelleen leimautunut sukupuolen, etnisyyden ja iän mukaan.

Naisen muuttaessa Suomeen hänen kokemansa kulttuurishokin voimakkuus, lapsuudenperheistä omaksutut erilaiset tavat, persoonallisuuksien ja kulttuuritaustojen erot sekä eri kulttuureihin liitettävät olettamukset ja ennakko-odotukset tuovat puolisoille sopeutumishaasteita (Männistö & Lazareva 2004, 47.) Sopeutumishaasteiden lisäksi jotkut venäläistaustaiset naiset kohtaavat kaupungeissa ja pääkaupunkiseudulla leimaamista ja syrjintää kansallisuutensa, avioliittonsa ja lähtömaan maineen perusteella. Stereotyyppien mukaan he viettelevät suomalaisia miehiä rahan takia ja menevät heidän kanssaan naimisiin päästäkseen pois Venäjältä. (Warkentin & Mikkonen 2004, 120; Liebkind 2004, 107; Lainiala & Säävälä 2012, 92.)

Väestöliiton ensimmäisessä maahanmuuttoon liittyvässä perhebarometrissa Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja osoitetaan, että haasteista huolimatta suuri osa suomalais-venäläisistä perheistä on tyytyväisiä liittoihinsa. (Lainiala & Säävälä 2012, 118.) Kuva ei kuitenkaan ole pelkästään auvoinen, koska nämä liitot purkautuvat suomalais-suomalaisia liittoja useammin (Säävälä 2011, 20–24.) Saarisen (2007, 134) tutkimuksen mukaan pahimmassa tapauksessa suomalainen puoliso pyrkii pitämään venäläistaustaisen naisen itsestään riippuvaisena ja ohjailtavana. Hän voi käyttäytyä väkivaltaisesti tai alkoholisoitua.

5 ÄITIYS SUOMALAIS-VENÄLÄISISSÄ PERHEISSÄ

Tutkimuksemme kannalta keskeinen käsite on äitiys. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme äitiyttä suomalais-venäläisissä perheissä. Kiinnitämme huomiota siihen, että suomalais-venäläisissä perheissä äitiyteen liittyy enemmän haasteita kuin äitiyteen suomalais-suomalaisessa perheessä.

Kulttuurista riippumatta äitiys on naiselle keskeinen sosiaalinen suhde. Siihen voi kuulua hoiva ja huolenpito, vastuunkanto sekä kiinteä tunnesuhde lapseen. (Nousiainen 2004, 61.) Jokaisessa tunnetussa yhteiskunnassa äidillä on päävastuu pienten lasten hoidosta, vaikka lapsia hoitavat myös muut tahot kuten lasten isä, isovanhemmat ja muut sukulaiset, sekä yksityiset tai kunnalliset lastenhoitajat. Sosiaalisten verkostojen, kulttuuristen ja yhteiskunnallisten tekijöiden – kuten tarjolla olevien sosiaalipoliittisten palveluiden – lisäksi äitiyden muodostumiseen vaikuttavat myös naisilla käytössä olevat kulttuuriset ja materiaaliset resurssit, etninen tausta, uskonto, sosiaalinen luokka sekä yhteiskunnassa vallitsevat käsitykset naisen asemasta. (Hyvönen 2009, 32.)

Oksi-Walterin (2009, 114) mukaan äitinä oleminen vieraassa maassa on haasteellista, koska vieraassa kieliympäristössä ja yhteiskunnassa äitinä ei voi toimia samaan tapaan kuin lähtömaassa. Äitimuuttajat joutuvat sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen, asuinmaan kulttuurin ja tapoihin. Silloin, kun ympärillä elävät naiset näyttävät toimivan äiteinä omasta lähtökulttuurista poikkeavalla tavalla, he joutuvat punnitsemaan itsestään selviltä tuntuvien käytäntöjen mielekkyyttä ja tekemään valintoja; pitäisikö heidän toimia siten kuin omassa lapsuudessa toimittiin? Vai pitäisikö heidän alkaa kasvattaa lapsia siten kuin ympärillä näytetään tekevän? (Säävälä 2011, 56.)

Usein paikallisten miesten kanssa lapsia hankkineet naiset omaksuvat paikallisia toimintamalleja välttääkseen perheen sisäisiä konflikteja, mutta samalla kokevat omasta kulttuuristaan luopumisen ristiriitaiseksi. Heille on vaikeampaa toteuttaa omaksumiaan kasvatuseriaatteita, koska yhteiskunnassa vallitsevat arvot voivat olla ristiriidassa omien kasvatuseriaatteiden kanssa. Tämä saattaa rasittaa tai jopa tuhota äitimuuttajien kulttuurin psykologisia ominaisuuksia ja itsetuntoa. (Hyvönen 2009, 32–33.)

Äitiyden haasteet korostuvat myös siksi, että lapset omaksuvat usein ympäröivän

yhteiskunnan arvoja ja käytöstapoja sekä sen kielen, äitiä nopeammin, minkä seurauksena äidin auktoriteettinen asema lapsiinsa nähden heikentyy, erityisesti silloin kun lapset joutuvat toimimaan hänen tulkkina. Puutteellisen kielitaidon vuoksi äidillä voi olla tarvetta korostaa erityistä rooliaan kasvattajana ja kodin piirin ylläpitäjänä, koska sosiaalisen ja ammatillisen paikan löytyminen vie aikaa. (Talib 2002, 23; Oksi-Walter 2009, 115.)

Kulttuurien yhteensovittamisen lisäksi maahanmuuttajaäidit kohtaavat usein myös muita haasteita, joilta välttyisivät lähtömaassa. Tyypillisin ongelma on sosiaalisten verkostojen niukkuus tai niiden puuttuminen kokonaan. Lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyvän vastuun siirtyminen yksin naisen harteille on erityisen raskasta sellaisista kulttuureista tuleville naisille, joissa lasten kasvatukseen osallistuvat koko suvun naiset. Hoiva-avun lisäksi sukulaisten puuttuminen arjesta vaikuttaa myös kulttuuriperinteen siirtämiseen lapsille. (Oksi-Walter 2009, 116.) Toisaalta jossain tilanteissa maahanmuuttajanaiset kokevat välimatkan positiivisena, koska se vapauttaa heidät tiukoista rooleista ja käsityksistä, jotka he lähtömaassaan joutuisivat omaksumaan. (Hyvönen 2009, 33.)

Lainialan ja Säävälän (2012, 83) tutkimus osoittaa, että siirtymä äitiyteen tuo venäläistaustaisille naisille tavanomaista suurempia paineita. Suomalais-venäläiset perheet ovat hieman riitaisempia kuin suomalais-suomalaiset perheet. Jokainen lapsen kehitysvaihe sysää liikkeelle uusia mahdollisia konflikteja, jos vanhemmilla on ristiriitaiset tavoitteet lapsenkasvatuksessa. Vauvaiässä ristiriitoja voivat aiheuttaa erilaiset näkemykset lapsen tarvitsemasta fyysisestä kontaktista, leikki-iässä kurinpidon tavoista, kouluiässä auktoriteettisuhde ja myöhemmin lapsen identiteettiin liittyvät kysymykset tai itsenäistyminen.

Kasvattamiseen liittyviä ristiriitoja syntyy aviopuolison kanssa helpommin perinteistä ja autoritääristä kasvatusihannetta edustaville kuin mielikuvitusta tai suvaitsevaisuutta korostaville vanhemmille. Vanhemman kasvatustapaan vaikuttaa hänen sukupuolensa; äidillä ja isällä on erilainen tapa lohduttaa, tukea ja auttaa lasta selviytymään eteen tulevista tilanteista. Naiset ovat kokeneet ristiriitoja lasten kasvatuksessa enemmän kuin miehet (Lainiala & Säävälän 2012, 83.)

Lisäksi äidit kaipaavat enemmän lastenhoitoapua isovanhemmiltaan. Yleensä apua on haettu ja saatu ystäviltä ja sukulaisilta. Ne sukulaiset, joita Suomessa mahdollisesti löytyy, ovat yleensä itsekin samassa intensiivisessä pikkulapsivaiheessa. Siten lastenhoito keskittyy helposti äideille enemmän kuin lähtömaassa on ollut tapana. Seuraavaksi tärkeimpiä avun tarjoajia ovat olleet julkiset palvelut ja seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt. (Säävälä 2011, 52–53; Lainiala & Säävälä 2012, 74–75, 84–87.)

Venäläistaustaisten naisten perhe- ja äitiyskäsitysten ymmärtämiseksi, on syytä tarkastella niitä venäläisen ja suomalaisen kulttuurin näkökulmasta.

5.1 Äitiys ja lasten kasvatus venäläisissä perheissä

1800-luvulta alkaen Venäjällä oli patriarkaalinen perhemalli, joka omaksuttiin erityisesti talonpoikaisperheissä. Perhe koostui kotona lapsia hoitavasta naisesta ja perheen päänä ja isäntänä olevasta miestä. Vallankumouksen jälkeen tämä perhekäsitys kyseenalaistettiin. Neuvostoliitossa teollistumisen johdosta tyypillinen neuvostoperhe muuttui monilapsisesta, maatalousperheestä vähälapsiseksi, työssäkäyväksi perheeksi. Äitiys muutettiin työssäkäyvän äidin perhemalliksi. Tämän käsityksen mukaan lasten synnyttämisen ohella naisilta odotettiin palkkatyötä, sekä aktiivista kansalaistoimintaa. Työssäkäynnissä ei ollut kyse äidin henkilökohtaisesta valinnasta, vaan yhteiskunnalle suoritettavasta velvollisuudesta. (Pöllänen 2013, 51.)

Naisten työssäkäynnin mahdollisti Neuvostoliitossa hyvin kehittynyt kollektiivinen lastenhoitojärjestelmä, jossa valtio oli äitien ohella vastuussa lasten kasvatuksesta. Lapset viettivät paljon aikaa kodin ulkopuolella esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa ja pioneerileireillä. (Kukhterin 2000, 80.) Päivähoitojärjestelmän kehittymisen tarkoituksena oli taata toisaalta naisten osallistuminen työmarkkinoille, mutta toisaalta sen tarkoitus oli pitää syntyvyysluvut korkeina. (Tartakovskaja 2000, 121.) Mikäli äidin palkka ei riittänyt tuomaan perheelle tarvittavaa elantoa, valtio oli valmis tukemaan äitejä taloudellisesti. Nämä perhepolitiikan suuret linjat pysyivät muuttumattomina aina Neuvostoliiton hajoamiseen saakka. (Pöllänen 2013, 52.)

Anna Rotkirch (2000, xi) kutsuu tätä perhemallia laajennetuksi äitiydeksi. Laajennettu äitiys sisältää yhteiskunnallisen äitiyden lisäksi vastuun jakamista lastenhoidossa niin suvun naisten kuin muidenkin yhteisöön kuuluvien naisten kesken. Perhemallin mukaan naisilla oli miehiä merkittävämpi vastuu lapsista. Heidän oli helpompi hakea avioeroja, koska lasten huoltajuus myönnettiin helposti äideille. Miehen vastuu perheestä on ollut marginaalista. Seurauksena Neuvostoliitossa säilyi Suomeen verrattuna voimakkaampi naisten ylivalta kodeissa sekä näkemys äitiydestä naisten tärkeimpänä luonnollisena kutsumuksena. (Pöllänen 2013, 53.)

Neuvostoliiton hajottua, uudeksi perhemalliksi muodostui kahden vanhemman ja lasten ydinperhe. Kotiäitiys on tullut potentiaalisesti vaihtoehdoksi töissä käyville naisille, koska äitiyttä alettiin pitää naisten henkilökohtaisena ja yksityisenä asiana. (Issoupova 2000, 39, 47.) Tämä ei kuitenkaan ollut pelkästään hyvä asia, koska useat naiset joutuivat kotiäideiksi Venäjällä huonontuneen työllisyystilanteen vuoksi. Samaan aikaan myös yhteiskunnan tuki äideille väheni ja isien ajateltiin paikkaavan yhteiskunnan tuen puutetta lasten kasvatuksessa. Osalle naisista se tarkoitti myös entistä suurempaa riippuvuutta miespuolisesta kumppanistaan. (Rotkirch 2000, 244–247.) Laajennettu äitiys ja perheiden tuki lapsiperheille muodostui uudessa tilanteessa entistäkin tärkeämmäksi. Nyky-Venäjällä kotiäitiyttä voidaan pitää perheiden ja naisten todellisena valintana vain uusrikkaiden venäläisten keskuudessa. Se on eräänlainen status, jolla voidaan osoittaa perheen varallisuutta ja yhteiskunnallista asemaa. (Pöllänen 2013, 52–53.)

Nyky-Venäjällä on olemassa kaksi äitiysmallia, kotiäitiys ja sponsoroidut naiset. Kotiäitiydessä naisen oletetaan huolehtivan kodista ja perheestä, samaan aikaan kun mies tuo palkkaa kotiin ja elättää perheensä. Sponsorisuhteissa on kysymys parisuhteesta, joka saattaa perustua avioliitolle, avioliiton ulkopuoliselle suhteelle tai seurustelulle, mutta keskeistä on, että kyseinen suhde takaa naiselle taloudellisen toimeentulon. (Rotkirch 2000, 250.) Arkipuheessa äitiyttä edelleen ylistetään, vaikka syntyvyys on Venäjällä viime vuosina ollut maailmanennätyksellisen pieni. (Haavio-Mannila & Rotkirch 2004, 179.)

5.2 Äitiys ja lasten kasvatus suomalaisissa perheissä

Suomessa perheet ovat varsin ydinperhekeskeisiä. Ydinperheen merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa on tutkinut Yesilova väitöskirjassaan Ydinperheen politiikka. Yesilova (2009, 20–22) toteaa, että ennen 1800-lukua, tiukka perheen määrittely oli tarpeetonta. Perhejäsenet pysyivät paikallaan ja elettiin yhdessä läheisten kanssa. Modernisoitumisen, työn muutoksen, sekä maalta kaupunkiin muuttoprosessin myötä suomalaisen perheen ideaaliksi tuli kahden aikuisen ja heidän lastensa muodostama ydinperhe. Tässä perheessä äidin rooli on keskeinen. Ydinperhe voidaan jopa määrittellä äidin perheeksi.

Hyvönen (2009, 34) vertailee äitiyttä Suomessa intensiiviseen äitiyden ideologiaan. Intensiivisen äitiyden kulmakivi on täydellinen äitiys eli lapsen tarpeiden asettaminen äidin omien tarpeiden edelle. Sen vuoksi äidit joutuvat tekemään sekä henkisiä että fyysisiä panostuksia ja taloudellisia uhrauksia lapsensa vuoksi. Vaikka äidit Suomessa voivat olla alle kolmevuotiaiden kanssa hoitovapaalla, yli kolmevuotiaiden lasten äidit ovat suurimmaksi osaksi kokopäivätyössä. Hyvösen mielestä isät osallistuvat Suomessa lastenhoitoon enemmän kuin entisen Neuvostoliiton alueella. Siitä huolimatta päävastuu lasten hoitamisesta on yleensä äideillä myös siinä tapauksessa, että he käyvät kodin ulkopuolisessa ansiotyössä.

Suomalainen perhemalli tukee kaikkien perhejäsenten henkilökohtaista itsenäisyyttä ja oma-aloitteisuutta. Molemmille vanhemmille, isovanhemmille ja lapsillekin muodostuu alusta lähtien oma, itsenäinen elämä. Siten perhe on usein vain paikka, jossa kohdataan ja kerrotaan kuulumiset. (Oksi-Walteri 2009, 109.) Vuorovaikutus omien ja appivanhempien kanssa voi olla hyvinkin niukkaa Venäjään verrattuna. Suomessa on myös harvinaisempaa, että sukulaisia tuetaan rahallisesti. (Lainiala & Säävälä 2012, 87.)

Ydinperhe nähtiin pitkään ainoana perhemallina, joka voi tarjota lapselle hyvän elämän. Tämä perheideaali ohjaa vahvasti sosiaalipolitiikkaa, asenteita, talouselämää ja ammatillisia käytäntöjä. Nykyään avioerot, yksinhuoltajaperheet, uusperheet ja erilaiset yhteishuoltojärjestelyt ovat kuitenkin monen perheen arkea. (Vuori 2003, 50.)

6 LEIKKIPUISTO KIPINÄPUISTO

Leikkipuistot ovat ainutlaatuinen pääkaupungin erikoispiirre. Nykyään Helsingissä on 73 varhaiskasvatusviraston ylläpitämää leikki- ja asukaspuistoa, jotka toimivat matalakynnyksisinä peruspalveluina ympäri vuoden, arkipäiväisin klo 9-17. Strategiansa mukaan varhaiskasvatusvirasto pyrkii toiminnassaan tukemaan lapsia ja lapsiperheitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ehkäisemään syrjäytymistä. Puistoja käyttävät kaikki alueen asukkaat, kulttuuriin tai varallisuuteen katsomatta. Lapsiperheillä on puistoissa ja perhetaloissa mahdollisuus kohdata samassa elämäntilanteessa olevia perheitä, sekä jakaa kokemuksia lapsiperheen arjesta. Vanhemmat voivat osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä ohjaajien kanssa. (Leikkipuistot ja perhetalot alueittain 2013.)

Leikkipuistotoiminta muotoutuu aluelähtöisesti eli toiminnassa pyritään vastamaan alueelta nousseisiin tarpeisiin. Suurin osa ulkomaalaisista asuu Itä-Helsingissä (Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2011, 10–11.) Itä-Helsinki muodostuu Kaakon, Mellunkylä-Vuosaaren ja Myllypuro-Vartiokylän alueilta, joissa toimii 19 leikki- ja asukaspuistoa. (Leikkipuistot ja perhetalot alueittain 2013.)

Tutkimuksen yhteistyötahoksemme pyysimme leikkipuisto Kipinäpuisto. Leikkipuisto Kipinäpuisto on Itä-Helsingin Mellunkylä-Vuosaaren leikkipuistoalueeseen kuuluva leikkipuisto, jonka toiminta on tarkoitettu Kivikon ja sen lähialueen asukkaille. Se aloitti toimintansa vuonna 1999. Kivikko on uusi ja kasvava kaupungin alue, joka rakennettiin vuosina 1992–2006. Tällä alueella asuu noin 5000 asukasta, joista 26 % on maahanmuuttajia ja kaksikulttuuristen perheiden osuus leikkipuistossa on suuri (Jakonen 2013).

6.1 Leikkipuistotoiminta

Leikkipuisto on oman alueen asukkaiden yhteinen kohtaamispaikka. Varhaisen tuen työ leikkipuistossa sisältää paljon varhaiseen tukeen liittyviä elementtejä, joilla tuetaan pienten lasten vanhempien sosiaalisia verkostoja ja järjestetään toimintaa vauva- ja pikkulapsiperheille. Varhaisen tuen tavoitteena on perheiden elämänhallinnan ja

voimavarojen säilyttäminen ja vahvistaminen. Varhaisen tuen muotoja ovat kohtaaminen, avoin toiminta, kohdennettu ryhmätoiminta, lasten varhainen tuki ja alueellinen työ. Avoin toiminta pitää sisällään tavoitteen luoda kodinomaisen olohuone asiakkaille, perheiden näkeminen toimijoina sekä erilaiset kaikille avoimet tapahtumat ja toimintatuokiot. (Lindqvist 2008, 34–37.)

Kipinäpuistossa perheille järjestetään toimintaa joka arkipäivä klo 9–12. Ohjelmassa on erilaista ohjattua toimintaa kuten tiistaisin lauluaamu, keskiviikkoisin ja torstaisin vauvamuskarit sekä perjantaisin taaperotiimi. Perheet voivat osallistua muuhun leikkipuistotoimintaan kuten liikuntaan, askarteluun, avoimeen perhekahvilatoimintaan sekä erilaisiin juhliin. Toiminnan tarkoituksena on edistää yhteisöllisyyttä, oikeudenmukaisuutta ja suvaitsevaisuutta sekä oman asuinalueen arvostusta. Puisto toimii myös lähialueiden palveluiden, tapahtumien ja toimintojen infopisteenä. (Varhaiskasvatusvirasto 2013.)

Kipinäpuistossa maahanmuuttajien ja muiden monikulttuuristen asiakkaiden tarpeisiin pyritään vastaamaan monikulttuurisella työllä. Leikkipuistojen monikulttuurisella työllä tarkoitetaan työtettä, jolla otetaan huomioon asiakkaiden kulttuuri, kieli, tausta, tarpeet ja osallistumiskyvykyys. Monikulttuurisesta työotteesta hyötyvät maahanmuuttajat, kaksikulttuuriset perheet ja kantaväestö. Tavoitteena on perheen kotouttamisen, lasten kasvun ja kehityksen, yleisen tasavertaisuuden, kantaväestön ja maahanmuuttajien yhteistyön edistäminen tai syrjäytymisen ehkäiseminen. Tukea halutaan antaa asiakkaan arjessa ja asiakkaan ehdoilla. (Lindqvist 2008, 21–22.)

Päivittäin Kipinäpuistossa käy lapsia ja aikuisia eri maista. He osallistuvat liikuntaan, askarteluun, avoimeen perhekahvilatoimintaan sekä erilaisiin juhliin. Toiminnassa on kiinnitetty huomioita asukkaiden erilaisiin uskontoihin ja ruokatapoihin. Kipinäpuiston tiedotteita ja esitteitä on käännetty suurimmille asiakaskielille. Torstaisin puistossa järjestetään venäjänkieliset vauvamuskarit sekä venäjänkielisille äideille tarkoitettu Äiti ja lapsi –kerho. Puistossa työskentelee eri kulttuureista lähtöisin olevia henkilöitä.

6.2 Sosiaaliohjaajan ammatillisuus

Kipinäpuistossa toimintaa suunnittelevat ja toteuttavat leikkipuiston neljä vakituista työntekijää: sosiaaliohjaaja ja kolme ohjaajaa. Sosiaaliohjaajan tehtäviin kuuluu perheiden tukeminen kasvatuskysymyksissä, yhteistyö alueellisten verkostojen kanssa ja muiden ammattiryhmien ohjaaminen perheiden varhaisen tuen havaitsemisessa. Sosiaaliohjausta tarjotaan sosiaalisten verkostojen luomiseen, monikulttuurisen vanhemmuuden tuomiin haasteisiin ja perheen vuorovaikutusongelmiin. (Liukkonen & Lukman 2007, 95–100, 111.)

Sosiaaliohjaajan toiminta koostuu kohtaamisesta, puuttumisesta ja tukemisesta sekä palveluihin ohjaamisesta. Perusasenne monikulttuurisessa työssä on kunnioittava, aito, empaattinen sekä innokas. Innokkuutta voidaan kutsua hiljaiseksi innokkuudeksi, jolla tarkoitetaan sitä, että työntekijän innokkuus tarttuu monikulttuurisille perheille silloin, kun työntekijä itse on innostunut työstään. Tavoitteena on hyvän vuorovaikutussuhteen luominen ja perheiden tuen tarpeen kartoitus. Perustaidoksi voidaan lukea läsnäolo, aktiivinen kuunteleminen, puhumaan kannustaminen sekä empatian osoittaminen. Voimaannuttavilla menetelmillä etsitään asiakkaan vahvuuksien kautta ratkaisuja ongelmiin. (Lindqvist 2008, 19.)

Kipinäpuiston sosiaaliohjaajan mielestä tulevaisuudessa monikulttuurisen toiminnan tarve tulee kasvamaan lisääntyvän maahanmuuttajamäärän vuoksi. Haasteen monikulttuurisen leikkipuistotoiminnan kehittämiseksi hän näkee yhteisen kielen puuttumisen. Yhteisen kielen puuttuminen vaikeuttaa tiedottamista, kommunikointia, palveluohjausta sekä maahanmuuttajataustaisten vanhempien saamista leikkipuistotoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sen vuoksi hän halusi saada tutkittua tietoa kahden kulttuurin perheiden, venäläisten äitien kokemuksista, osallistumisesta lapsiperhetoimintaan Itä-Helsingissä ja käyttää tätä tietoa kahden kulttuurin perheiden tukitoiminnan kehittämisessä.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen lähtökohtana on se, että äitiys kaksikulttuurisissa perheissä tuo maahanmuuttajataustaisille naisille tavanomaista suurempia haasteita olla äitinä. Suomessa ja Venäjällä vallitsevat käsitykset lapsen asemasta ja siitä, miten lapsia tulisi kasvattaa, ovat erilaisia.

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia venäläisten naisten kokemuksia omasta äitiydestään kaksikulttuurisissa perheissä ja heidän kokemuksiaan osallistumisesta lapsiperhetoimintaan Itä-Helsingissä. Meitä kiinnostavat naisten omat kokemukset eli heidän omat tulkintansa ja tapansa jäsentää heille tapahtuneita asioita.

Tutkimuksen tavoitteena on tarjota leikkipuisto Kipinäpuiston työntekijöille ideoita toiminnan kehittämiseksi sekä tietoa, kuinka Kipinäpuisto ja muut maahanmuuttajatyötä tekevät leikki- ja asukaspuistot voisivat huomioida venäläistaustaisia äitejä toimintansa kehittämisessä jatkossa entistä paremmin.

7.2 Teemahaastattelu

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ja tulkita tutkimukseen osallistujien näkökulmaa todellisuuteen ja tutkittavaan ilmiöön. Sen vuoksi laadullista tutkimusta on kutsuttu ymmärtäväksi tutkimukseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 28.) Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa pyritään pikemminkin tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja löytämään tai paljastamaan tosiasioita, kuin todentamaan jo olemassa olevia (totuus) väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, joka jättää tilaa avoimille kysymyksille, keskustelulle ja uusille, epäsovinnaisille tulkinnoille.

Teemahaastattelussa on oleellisinta, että haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen mukaisesti ja ottaa näin huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48.)

Aloitimme teemahaastattelurungon tekemisen perehtymällä aiempiin kaksikulttuurisia perheitä käsitteleviin tutkimuksiin. Perehdyttyämme tutkimuksen keskeisiin käsitteisiin, suunnittelimme teemahaastattelurungon, johon pyrimme sisällyttämään oman tutkimuksemme kannalta keskeisiä teemoja. Teemahaastattelurungossa (liite) oli kahdeksan teemaa: haastateltavan taustatiedot, muutto Suomeen, äidiksi tuleminen Suomessa, haastateltavan kulttuuritausta, haastateltavan perhekulttuuri, leikkipuistotoiminta Itä-Helsingissä, leikkipuistotoiminnan merkitys haastateltavalle ja sen antama tuki sekä haastateltavan toiveet ja kehittämisideat leikkipuiston toiminnalle. Niiden alle laadimme haastattelun tueksi avoimia apukysymyksiä.

Ennen kuin keräsimme tutkimusaineiston, testasimme kysymykset. Testauksen tarkoituksena oli tutkia haastattelurungon toimivuutta. Ensimmäisen haastattelurunkoversion testasi toinen tutkija tuttavallaan kanssa. Tuttavalla on kaksikulttuurisen perhe. Muutimme testauksen jälkeen alkuperäisen lomakkeen sanamuotoja puhekielisemmiksi. Syvensimme teema-alueita, koska testaava henkilö halusi keskustella joistakin aiheista laajemmin. Nämä aiheet liittyvät perhekulttuuriin ja lasten kasvatukseen.

Aineiston keräämistä varten olemme saaneet suullisen tutkimusluvan leikkipuisto Kipinäpuiston sosiaaliohjaaja Harri Kokkoselta.

Aloitimme haastatteluaineiston keräämisen toukokuussa 2013 ja teimme kaikki haastattelut venäjäksi syksyllä 2013. Saimme haastateltavat tutkimukseen ottamalla yhteyttä leikkipuisto Kipinäpuistoon. Tapasimme leikkipuistotoimintaan osallistuvia naisia, kerroimme lyhyesti tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta, sekä kutsuimme haastatteluun.

Haastatteluun valitsimme seitsemän äitiä. Tutkimukseen valittujen kriteerit ovat seuraavat: avioliitto suomalaisen miehen kanssa, perheessä on vähintään yksi yhteinen lapsi, nainen on kotona hoitamassa alle 3-vuotiaita lasta ja hän säännöllisesti osallistuu

lapsiperhetoimintaan Itä-Helsingissä. Kohderyhmän valitsimme sillä perusteella, että näissä perheissä naismuuttajilla on jo kasvatuskokemusta uudessa kotimaassaan.

Haastattelut tapahtuivat haastateltavien toiveiden mukaan joko leikkipuiston tiloissa, ja kahvilassa tai julkisella paikalla kuten kirjastossa. Leikkipuiston tiloissa tapahtuneissa haastatteluissa olivat lapset paikalla, mikä toisaalta tarjosi mielenkiintoisen mahdollisuuden seurata perheen arkea, mutta saattoi häiritä äidin keskittymistä haastatteluun. Kaikkein rauhallisimpia tilanteita olivat kirjastossa tapahtuneet haastattelut. Haastattelut suoritimme henkilökohtaisena haastatteluna, joka on varsin tavallinen muoto tehdä haastatteluja. Siinä haastattelija on kahden haastateltavan kanssa. Haastateltava tulee kuulluksi ja hänelle ei synny pelkoa, että joku muu kuulee, mistä haastattelutilanteessa on keskusteltu.

Haastatteluissa käytimme teemahaastattelulomakkeita, joihin oli kirjoitettu kysymykset. Haastattelut tallennettiin naisten luvalla. Haastattelun alussa kerroimme naisille vielä tarkemmin tutkimuksen tarkoituksesta ja sen luottamuksellisuudesta. Lämmittelykeskustelun jälkeen pyysimme haastateltavaa kertomaan yleisesti taustastaan sekä lyhyesti elämäkertansa eli sen, mistä hän oli lähtöisin ja millaisten vaiheiden kautta päätynyt muuttamaan Suomeen. Lähdimme liikkeelle tietyistä teemoista, joita halusimme selvittää (liite). Vaikka esitimme kaikille osallistujille lähes samat kysymykset, pidimme tärkeänä, että he saivat vapaasti tuoda esille myös muita tärkeiksi kokemiaan asioita.

Kaikki haastateltavat naiset osallistuivat haastatteluunne varsin kiinnostuneesti. Aluksi he olivat vähän varautuneita, mutta keskustelun kuluessa avautuivat ja innostuivat kertomaan kokemuksistaan. Haastatteluun oli varattu 30–40 minuuttia, mutta se kesti keskimäärin tunnin. Naiset iloitsivat siitä, että tuotamme asiallista tietoa heidän kaltaisistaan perheistä. Neljä naista oli niin puheliaita, että haastattelu tahtoi kulkeutua sivupoluille, toiset olivat taas pidättyväisiä ja vähäsanaisia sekä jatkuvaa ohjailua pyytäviä. Yksi haastattelu jouduttiin lopettamaan kesken, kun lapsi alkoi vaatia äitinsä huomioita.

7.3 Aineiston analyysi

Käytimme analyysimenetelmänä teemoittelua. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan teemoittelu on luonteva analyysimenetelmä teemahaastatteluaineistolle. Teemat eli keskeiset aiheet, joista haastateltavien kanssa on puhuttu, toistuvat aineistossa muodossa tai toisessa. Ne löytyvät yleensä kaikista haastatteluista. Litteroinnin jälkeen aineisto järjestetään teemoittain. Kunkin teeman alle kootaan kustakin haastattelusta ne kohdat, joissa haastateltavat puhuvat ja niitä kuvaavat sitaatit. Joskus teemat muistuttavat aineistonkeruussa käytettyä teemahaastattelurunkoa. Joskus ihmisten käsittelemät aiheet eivät välttämättä noudata tutkijan tekemää järjestystä ja jäsenystä ja aineistosta löytyy uusia teemoja. Analyysi etenee teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun.

Teemahaastattelujen jälkeen litteroimme aineiston. Translitteroitua tekstiä kertyi yhteensä 50 sivua. Aineistoa litteroidessa tutustuimme siihen alustavasti ja käänsimme sen opinnäytetyötä varten suomeksi. Kääntämisessä meidän tuli olla erityisen tarkkana, koska tutkimuksen tarkoituksena on vertailla eri kulttuureita. Tähän sopiva menetelmä on kääntäminen ja takaisin kääntäminen (translation, back-translation). Menetelmän mukaan kun teksti ensin on käännetty uudelle (suomen) kielelle, se käännetään takaisin alkuperäiskielelle, ja näin saatuja versioita verrataan toisiinsa. Kääntämistä ja takaisin kääntämistä jatketaan niin kauan, että alkuperäiskielellä olevat versiot ovat identtisiä. (Vastamäki 2001, 135–136.) Kääntämistyömme valmistui marraskuussa. Aineistoesimerkeissä merkitsimme haastateltavat kirjaimella H1–H7.

Haastatteluaineiston analyysi lähtee liikkeelle tutkimusaineiston järjestämisestä teemojen mukaan. Luimme litteroituja tekstejä huolella läpi useaan kertaan, etsimme niistä teemoja, jotka nousevat haastattelusta esille ja alleviivasimme niitä erivärisillä kynillä. Teemojen alle koostimme jokaisesta haastattelusta kyseiset teemat ja kuvatut sitaatit.

Kun saimme tällä tavoin otettua aineiston haltuun ja hahmoteltua sen itsellemme, ryhdyimme lukemaan tutkimuksia kaksikulttuurisista perheistä, sekä äitiydestä Suomessa ja Venäjällä. Tarkoituksena oli saada vahvistusta aineistosta nouseville teemoille. Sen jälkeen palasimme aina uudelleen aineistomme pariin ja taas etsimme samoja ja eroavia teemoja.

Haastateltavien vastauksista ja toistuvista teemoista saimme lopulta yhdeksän teemaa, jotka olivat muutto Suomeen ja naisten kokemat sopeutumishaasteet, äidiksi tuleminen Suomessa, venäläisen kulttuuriperinteen siirtyminen lapselle, venäjän kielen opettaminen lapselle, miehen rooli lasten kasvatuksessa, isovanhempien rooli lasten kasvatuksessa, kasvatuksen haasteet kaksikulttuurisessa perheessä, naisten kokemukset osallistumisesta leikkipuiston toimintaan sekä naisten ehdotukset ja toiveet leikkipuiston toiminnan kehittämistä. Teemoista tuli tutkimustuloksemme alateemoja.

Ryhmitimme teemoja yksityiskohtaisempaa tarkastelua varten. Teemoja tuli kolme: muutto Suomeen, äitiys Suomessa sekä leikkipuisto äitiyden tukijana. Näistä teemoista tuli tutkimustuloksemme otsikoita. Tutkimustuloksia tarkastelimme yhdessä tutkimusten teorian kanssa.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimus perustuu seitsemään venäläistaustaisen naisen haastatteluun. Nuorin heistä on 33-vuotias ja vanhin on 46-vuotias. Kaksi naisista on kotoisin Moskovasta, yksi Karjalasta ja muut ovat Pietarista tai Pietarin alueelta.

Naisista ensimmäiset muuttivat Suomeen 1990-luvun alkuvuosina ja viimeiset naiset 2000-luvulla. Viisi heistä on muuttanut Suomeen avioliiton myötä. He ovat tutustuneet suomalaiseen mieheensä hänen ollessaan töissä Venäjällä. Kaksi naista on muuttanut Suomeen murrosikäisinä paluumuuttajina perheensä mukana. Myöhemmin he ovat avioituneet suomalaisen miehen kanssa.

Naisten koulutustaso vaihteli. Neljällä haastatteluun osallistuneista oli venäläinen ylempi korkeakoulututkinto. Muut ovat suorittaneet suomalaisen korkeakoulun tai ammatillisen koulutuksen. Haastattelun aikana kaikki naiset olivat vanhempainlomalla hoitamassa kotona olevia alle 3-vuotiaita lapsia.

8.1 Muutto Suomeen ja naisten kokemat sopeutumishaasteet

Ensimmäisenä haastattelumme teemana oli muutto Suomeen. Haastattelemamme naiset mainitsivat kaksikulttuuristen avioliittojen ja maahanmuuton motiiveiksi ihastumisen ja rakkauden, jonka seurauksena he olivat solmineet avioliiton suomalaisen miehen kanssa. He olivat tutustuneet tulevaan puolisoonsa työskennellessään hänen kanssaan samassa yrityksessä tai opiskellessaan yhdessä.

Kuusi naista muutti Suomeen 1990-luvun alussa ja puolivälissä, jolloin Venäjän poliittiset ja taloudelliset olosuhteet olivat epävakaisia. Naiset kokivat, että sosiaalinen eriarvoisuus Venäjällä kasvoi nopeasti. Ihmisten arkea sävytti huoli jokapäiväisestä toimeentulosta, sillä palkkojen maksu oli epäsäännöllistä ja elintarvikkeiden hinnat olivat hyvin korkeita. Kukaan haastatelluista ei muuttanut Suomeen ainoastaan taloudellisista syistä. Venäjällä kaikilla haastateltavilla oli työpaikka, josta naiset joutuivat luopumaan muuton takia.

Naiset suhtautuivat muuttoon suurena elämän muutoksena ja kuvasivat sitä ”hypyksi tuntemattomaan”. Muuttaminen uuteen asuin- ja kulttuuriympäristöön merkitsi heille uusia kokemuksia ja uuden oppimista. Samalla he kokivat jännittäväksi uudenlaisen yhteiskunnan tarjoamat moninaiset haasteet. Yksi haastateltava kävi Suomessa ennen varsinaista muuttoa. Muut ovat saaneet tietoa Suomesta pääsääntöisesti tuttaviansa tai suomalaisten työkavereidensa kautta. Sen vuoksi naisten odotukset suomalaista elämää kohtaan olivat osittain epärealistisia.

Ystävättäreni sai minut muuttamaan Suomeen. Heti, kun hän kuuli, että olen menossa naimisiin ja muutan Suomeen, hän ilostui. Hän sanoi, että Suomessa minulle järjestetään kaikki. On suomen kielen kurseja ja erilaisia tukimuotoja ja kaikki menee hyvin. Ystäväni olivat varmoja, että saan nopeasti työpaikan, koska osasin englantia ja olin työskennellyt suomalaisessa yrityksessä Moskovassa ja tunsin suomalaisia. Ja kaikki, ja minä itse, olimme varmoja, että Suomessa minua odottaa menestys ja onni.

(H2)

Muutto Suomeen oli naisille stressaava ja voimia kuluttava elämänvaihe. Hyvästä taloudellisesta asemasta, mukavista asumisolosuhteista sekä korkeasta sosiaalisesta pääomasta huolimatta, naiset ovat kokeneet elämän Suomessa haastavaksi. Eläminen Suomessa alkoi epävarmuudesta, yksinäisyydestä, eristyneisyydestä ja kielitaidottomuudesta.

Kävi ilmi, että täällä Suomessa oli paljon raskaampaa kuin alun perin luulin. Minulla oli tylsää, ystävät jäivät Venäjälle ja sen vuoksi minua heti alkoi ikävystyttää. Monta vuotta minulla oli vaikeuksia sopeutua maahan, koska elämä täällä ei kuitenkaan sovi temperamenttiini. Yhteen aikaan halusin muuttaa takaisin Venäjälle, koska siellä ainakin oli asunto. Ajattelin, että mitä minä täällä teen.

(H1)

Kielen kanssa oli alussa erittäin suuria vaikeuksia. Koulutus, jonka olen saanut Venäjällä, poikkeaa eurooppalaisesta. Meille ei opetettu vieraita kieliä niin monipuolisesti. Sen vuoksi minulla oli niin heikko kielitaito. Suomessa minun oli pakko saada sekä suomen että englannin kielen taitoa todella nopeasti.

(H5)

Naiset kokivat, että suomalaiset ovat pidättyväisiä ja epäsosiaalisia. He kärsivät sosiaalisten verkostojen niukkuudesta erityisesti heti muuton jälkeen.

Suomessa ihmisten väliset suhteet ovat viileät. Naapurit eivät tunne toinen toisiaan. Kukaan ei halua tutustua kehenkään. Suhteet sukulaisten välillä ovat hyvin teennäiset ja viralliset. Venäjällä on aivan eri tavalla. Jos olet tutustunut naapureihisi, voit heti kysyä esimerkiksi, kuinka voit tänään? Suomessa ei saa asettaa sellaisia kysymyksiä kenellekään. Ja teiltä myöskään kukaan ei kysy sellaista.

(H2)

Haastateltujen naisten mielestä ongelmia aiheuttivat paitsi sosiaalisten verkostojen vähäisyys myös suomalaisten oudot tavat sekä siitä seuraavat arjen haasteet.

Suomessa ei juhlista syntymäpäiviä. Eikä kukaan osta sinulle kukkia, jos et itse pyydä niitä sinulle ostamaan. Pitäisi vähentää omaa tunnepitoisuutta ja emotionaalisuutta ja olla hiukan hidasluonteisempi ja flegmaattisempi.

(H2)

Lisää haasteita naisille on tuonut se, että 1990-luvun alussa maahanmuuttajille tarkoitettuja palveluja ei ollut vielä kehitetty nykytasolle. Naisten ammattiosaamista ei ollut hyödynnetty niin tehokkaasti, kuin mitä olisi ollut mahdollista. Sen vuoksi monet heistä ovat joutuneet täydentämään opintojaan tai hankkimaan itselleen suomalaisen tutkinnon.

Koulutustani ei tarvitse täällä kukaan. Erinomaisista arvosanoistani ei ole kiinnostunut täällä kukaan. Minulle sanottiin, että suomen kielen kurssia ei ole, eikä sitä tulla minulle tarjoamaan ja ihan turhaa odottaa sitä - jotkut odottavat kursseja jopa kolme vuotta. Ja muistan: ensimmäiset vaikutelmani olivat, että jos en itse ala tekemään jotakin, niin kukaan ei tarjoa minulle mitään eikä auta minua; ei sosiaaliviranomaiset, eikä mieheni. Olen nuori, terve ja minun on pärjättävä. Sen vuoksi olen alkanut kaiken ihan alusta.

(H2)

Menin suoraan opiskelemaan, en suomen kielen kurssille, vaan suoraan opiskelemaan suomalaiseen oppilaitokseen, ymmärtämättä opetuksesta yhtään mitään. Siten jouduin käymään läpi ”kielikylvyn”. Hissukseen aloin oppia suomea.

(H5)

Maahanmuutto on heikentänyt haastateltujen naisten asemaa, sillä työllistyminen Suomessa on ollut lähes mahdotonta. Kontaktit ystäviin ja omaan sukuun loppuivat. Naisten oli vaikea omaksua uutta roolia kotirouvana, koska se ei ole Venäjällä yleinen kulttuurinen käytäntö.

8.2 Äitiys Suomessa

Seuraavana haastattelumme teemana oli äidiksi tuleminen Suomessa. Haastattelemamme naiset tulivat äideiksi 30–40-vuotiaana. Kaikilla haastateltavilla naisilla oli yksi lapsi. Naiset korostivat sitä, että ei kannata säännätä nopeasti lapsia tekemään, vaan on ensin tutustuttava kunnolla toiseen. Lastenkasvatuksen arvoista, malleista sekä kotona käytettävistä kielistä pitäisi keskustella jo ennen kuin lapsi syntyy.

Venäjällä, ennen perheen perustamista, naiset asuivat vanhempiensa kanssa ja olivat huolissaan toimeentulosta. Heidän mielestään Suomessa olot ovat ylipäättään taloudellisesti turvallisemmat ja vakaammat sekä sopivat paremmin lasten kasvattamiseen. Erityisen hyvänä haastatellut pitävät sosiaaliturvaa, jonka ansiosta nuoren avioparin ei tarvitse olla riippuvainen vanhempiensa ja sukulaisten avusta rahoasioissa ja lastenhoidossa. Sen vuoksi Suomessa naiset uskaltavat toteuttaa lapsenhankkimistoiveitaan helpommin kuin Venäjällä.

Sosiaalipalvelujärjestelmä Suomessa on hyvin kehitetty. Olen sitä mieltä, että täällä on paljon helpompaa ratkaista taloudellisia vaikeuksia kuin Venäjällä. Venäjällä mieheni olisi pakko raataa kellon ympäri töissä niin, että hän tienaisi perheelle rahaa, koska lapsilisätkin on Venäjällä aika mitättömiä. Täällä on jonkun verran helpompaa ja turvallisempaa kasvattaa lasta.

(H1)

Kaksi heistä käyttää tilaisuutta hyväksi yhdistämällä lastenhoitoa ja omaa täydennyskoulutustaan. Tämä tilanne tarjoaa heille paitsi älyllistä haastetta myös vaihtelua arkeen.

Tunnen oloni taloudellisesti paljon varmemmaksi Suomessa kuin Venäjällä. Venäjällä opiskelija, jolla ei ole työpaikkaa, kärsii puutetta. Täällä minulla ja miehelläni ei ole puutetta lainkaan. Tietenkään emme voi ostaa itsellemme hyvin kalliita tavaroita. Venäjällä tässä tilanteessa minun olisi pakko järjestää päivähoito vuoden ikäiselle lapselle ja mennä töihin tai riippua vanhempien taloudellisesta tuesta. Täällä asumme täysin itsenäisesti.

(H3)

Kaikille naisille lapsen syntymä oli ennen kokematon tilanne. Raskaus ja tuleva äitiys teki heidät mielettömän onnelliseksi. Naiset kuvaavat, miten he viettivät raskauden ajan haaveillen ja kuvitellen tulevaa vauvaa.

Kun oma lapsi ei ollut vielä syntynyt, äitiys tuntui semmoiselta pinkki-kukkaiselta mielikuvitukselta. Kaikki on niin kaunista.

(H5)

Lapsen syntymisen jälkeen äitiys tulee naisille keskeiseksi sosiaalisiksi suhteeksi. Naiset näkevät oman äitiyden kokonaisvaltaisena tehtävänä, joka vaikuttaa kaikkiin heidän elämänsä osa-alueisiin. Useimmat haastateltavat kuvasivat äitiyden herättämiä tunteita, kuten rakkautta, iloa ja onnea.

Äitiys tarkoittaa minulle lapsesta huolehtimista, rakkautta ja huolenpitoa. On itsestään selvää, että huolehdin lapsestani ja annan hänelle kaikkea, mitä hän tarvitsee ja rakastan häntä. Luulen, että äitiys avautui minulle tästä näkökulmasta.

(H1)

Äitinä oleminen herättää naisissa myös negatiivisia tunteita, kuten syyllisyyttä. Naiset kuvaavat, että he eivät aina jaksa, hermot menevät ja pinna kiristyy, koska vastuun kantaminen on raskasta. Negatiivisista tunteista naiset kuitenkin eivät puhu paljon. Tunteiden lisäksi naiset kuvaavat omaa äitiyttä toiminnan eli hoidon, huolenpidon sekä kasvatuksen kautta. Heidän tavoitteensa kasvattajina on lähellä oleminen, mukana kasvaminen ja rajojen asettaminen.

Vuorovaikutus, kasvatus, hoito. Ensin äitiys tarkoitti minulle hoitoa, sitten vuorovaikutusta ja kasvatusta.

(H3)

Naiset näkevät oman äitiytensä prosessina, jossa keskeistä on jatkuva itsensä kehittäminen. Äidillä on paitsi mahdollisuus myös pakko pysähtyä uudella tavalla kuuntelemaan itseään sekä pohtia sitä, miten hän itse näkee äitiyden.

Äitiys on minulle vastuullisuutta ja työtä. Rakkaus omiin lapsiin antaa semmoisia voimavaroja, että toteuttaa tätä tehtävää toivottavasti vastuullisesti. Tämä on suurta vastuuta ja hyvin raskasta työtä, psyykkisesti raskasta työtä, koska lapseni kanssa kasvan ja muutun myös itse ja kasvatusnäkökulmani myös muuttuu. Joskus minulla on semmoisia heikkouden ja pettymyksen hetkiä; miksi en pysty tukemaan tai suojaamaan tätä pientä olentoa. Olen sitä mieltä, että äitiys on työtä ja vastuullisuutta.

(H5)

Naisten mielestä jokaisessa perheessä äidillä on oma roolinsa ja tehtävänsä. Tähän vaikuttavat lapsuudesta omaksutut lapsuudenperheen toimintamallit. Toimintamallit

voivat olla samansuuntaisia kuin omilla vanhemmilla tai sitten täysin vastakkaisia. Äidin kansallisuus ei vaikuttaa kasvatukseen.

Olen sitä mieltä, että eroa siitä, miten erilaiset kansat kasvattavat omia lapsia ei ole, koska kasvatukseen vaikuttavat konkreettiset henkilön persoonallisuuspiirteet. Kasvatus riippuu henkilöstä ja perheestä. (H3)

Olen sitä mieltä, että kansallisuus ei vaikuttaa kasvatukseen. Olen sitä mieltä, että jokaisessa perheessä suuri merkitys on sillä, minkälainen kasvattajan persoona on. Jos henkilö on vastuuton, on ihan sama onko hän venäläinen tai suomalainen. Jos henkilö kantaa vastuuta itsestään ja omista teoistaan, hän samalla kantaa vastuuta omasta lapsestaan. (H5)

Haastateltujen mielestä täydellistä äitiyttä ei ole olemassakaan. Se on aina keskeneräinen ja epätäydellinen.

8.2.1 Venäläisen kulttuurin ylläpitäminen perheessä

Haastatteluissa kysyimme naisilta venäläisen kulttuurin merkityksestä omalle äitiydelle ja lasten kasvatukselle. Naiset korostivat, että venäläinen kasvatuskulttuuri uskoo vahvasti yleissivistykseen ja erilaisten taitojen merkitykseen. Lasten tulee pienestä pitäen harrastaa urheilua, taidetta, soittoa ja vieraita kieliä. Haastateltavamme naiset näkevät omana tehtävänä tämän yleissivistyksen ylläpitämisen perheessä.

Minulle on aina ollut itsestäänselvyys, että perheessämme kieleni ja kulttuurini säilytetään. Ja miehelläni ei ollut mitään tätä vastaan. Totta kai puhuimme tästä lapsen syntymän jälkeen. Ja minulle, kuten miehellenikin oli selvää, että venäjän kieli ja venäläinen kulttuuri on osa perhettämme ja osa meidän perhekulttuuriamme. Siitä emme luovu. (H5)

Naiset pyrkivät ylläpitää perheessä venäläistä kulttuuria. He lukevat lapsille venäläistä kaunokirjallisuutta, kuten lastenrunoja ja satuja, laulavat venäläisiä lauluja, näyttävät venäläisiä lastenelokuvia, osallistuvat venäläisiin lastenjuhliin, sekä opettavat venäläisiä ruokatapoja. Perheissä juhlietaan syntymäpäiviä, uutta vuotta, naisten päivää ja muutamissa perheissä venäläistä pääsiäistä. Jotkut naiset ovat käyneet lasten kanssa teatterissa ja tutustumassa Pietariin ja Moskovaan. Eron suomalaisen ja venäläisen

äitiyden välillä naiset näkevät siinä, että venäläiset äidit asettavat lapsen tarpeet omien tarpeidensa edelle, minkä vuoksi venäläiset äidit tekevät henkisiä ja taloudellisia uhrauksia lapsensa vuoksi.

Suomalaiset äidit eivät ole äitiydessään niin fanaattisia, kuin venäläiset. Esimerkiksi he eivät käy lasten kanssa kerhossa, jos se on heille itselleen epämukavaa. Venäläinen äiti olisi valmis antamaan vaikka henkensä, jotta lapsilla olisi hyvä elää.

(H2)

Naiset kokevat, että venäläisen kulttuurin ylläpitäminen perheessä auttaa heitä suomalaiseen kulttuuriin tutustumisessa. Arkipäiväelämässä naiset vertailevat suomalaista ja venäläistä kulttuuria keskenään. Naisten mielestä tämä prosessi voi kestää vuosia ja tuoda heille aina uutta ja uutta tietoa suomalaisesta kulttuurista.

Koko ajan tutustun suomalaiseen kulttuuriin ja luulen, että tämä prosessi on loppumaton. Koko ajan tulee minulle jotakin uutta.

(H2)

Myönteinen suhtautuminen suomalaiseen kulttuuriin ei tarkoita, että naiset hyväksyvät kaiken suomalaisista elämäntavoista, vaan sitä, miten he osaavat arvostaa esimerkiksi ihmisten kunnioittamista tai kaupunkielämää.

Minua miellyttää tuntemattomien ihmisten kunnioittaminen, eikä aggressio, kuten Venäjällä on tapana. Suomalaisilla on jonkinlainen positiivinen suhtautuminen vieraisiin ihmisiin. Esimerkiksi he kunnioittavat naapureiden yksityiselämää. Ei niin, että jos haluan kuunnella musiikkia klo 12 yöllä, niin kuuntelen myös.

(H5)

Pidän kaupunkielämästä ja en halua kasvattaa lastani missään maaseudulla. Minulle on hyvin tärkeää, että lapseni asuu kaupungissa ja kasvatetaan kaupunkilaisessa ympäristössä: tarkoitan teatterien läheisyyttä, erilaisten kulttuuritilaisuuksien läheisyyttä, joukkoliikenteen käytön osaamista, sekä olla sellaisissa paikoissa, joissa on paljon ihmisiä ja osata käyttäytyä väkijoukossa oikein.

(H4)

Haastateltavat kokevat, että heidän perheessään suomalaiset puoliset ovat kiinnostuneet venäläisestä kulttuurista. Omat perheet toimivat naisille esimerkkinä aidosta kaksikulttuurisesta perheestä, jota naiset esittelevät esimerkkimallina toisille suomalais-

venäläisille perheille.

Olen avoin suomalaiselle kulttuurille ja mieheni on avoin ja hyvin kiinnostunut minun kulttuuristani. Meillä on lapsi ja miestäni miellyttää, että teen kaiken venäläisesti. Hän suhtautuu siihen suuresti kunnioittaen. Minun ystävättärilläni oli miehiä, jotka eivät hyväksyneet venäläistä kulttuuria lainkaan. He eivät pitäneet mistään, ja siksi he lopulta erosivat.

(H2)

Naiset olivat sitä mieltä, että jokainen suomalais-venäläinen perhe on luonut oman perhekulttuurinsa, jossa yhdistetään sekä venäläisiä että suomalaisia piirteitä. Omissa perheissä he kokevat, että suomalainen kulttuuri vaikuttaa heidän omaan perhekulttuuriinsa venäläistä kulttuuria voimakkaammin.

Perheessämme on omia perhetraditioita, joita ei ollut meidän omissa perheissämme. Nämä traditiot ovat muodostuneet vasta meidän perheessämme ja ne ovat tärkeitä lapsellemme. Tärkein, mitä perheessämme on, että suunnittelemme kaikkea yhdessä, otamme huomioon kaikkien mielipiteet ja lopulta äänestämme niistä.

(H5)

Minusta meidän perheessämme on muodostunut ikään kuin itsestään jonkinlainen kolmas kulttuuri. Totta kai tämä on suomalainen kulttuuri, joka on ”maustettu” venäläisesittäin.

(H2)

Naiset kokivat, että hyvästä suomen kielen taidostaan huolimatta he eivät hallitse suomalaista kulttuuria yhtä hyvin kuin heidän suomalaiset puolisonsa. Suomalaisessa kulttuuriympäristössä venäläisen kulttuurin ylläpitäminen perheessä yksipuolistuu ja heikentyy.

8.2.2 Venäjän kielen opettaminen lapselle

Haastatteluissa kysyimme naisilta perheessä käytettävistä kielistä ja niiden rooleista lasten kasvatuksessa. Naiset kuvasivat omia pyrkimyksiään kasvattaa lapset aidosti kaksikieliseksi ja puhumaan lapsille omaa äidinkieltään eli venäjää. He ovat tietoisia, että perhekulttuuri tulee rakentaa aidolle kulttuuritraditiolle, mikä tarkoittaa, että molempien vanhempien on syytä puhua omaa äidinkieltään lapsilleen, koska se luo

lapselle enemmän mahdollisuuksia tulevaisuudessa.

...ehdottomasti kaksikielisyys. Tämä on meille hyvin tärkeää. Meillä on hyvin paljon ruotsinkielisiä ystäviä, joilta kysymme neuvoja. Neuvottelimme heidän kanssaan aika paljon jo ennen lasten syntymää siitä, miten kaksikielisyys voidaan säilyttää.

(H3)

Olen sitä mieltä, että lapsen on puhuttava isän kanssa suomeksi ja minun kanssani venäjäksi, jotta hän tajuaa, että olen venäläinen ja isä on suomalainen.

(H1)

Naisten mielestä venäjänkielen taito säilyy perheessä nykyään aikaisempia vuosikymmeniä paremmin, koska naiset käyttävät omaa äidinkieltään sekä lapsen ja sukulaisten kanssa että ystäväpiirissään. Siitä huolimatta eivät kaikki lapset osaa venäjää tarpeeksi hyvin. Naisten mielestä monet heistä puhuvat mieluummin suomea.

Lapsella on kaksi äidinkieltä. Minun kanssa lapsi alkoi puhua venäjäksi ja isän kanssa suomeksi. Tällä hetkellä hän ikään kuin tiedostamattomasti käyttää suomea enemmän, koska perheessämme puhumme suomea enemmän.

(H5)

Naiset kokevat, että lapset tarvitsevat tukea venäjän kielen ylläpitämiseen. Yhden mahdollisuuden siihen tarjoaa venäjänkielinen kerhotoiminta heidän omalla asuinalueellaan.

Yritän siirtää lapselle niin paljon venäjän kielen osaamista kuin jaksan. Totta kai, luen hänelle kirjoja. Jos kuitenkin kävisi näin, että kielitaito ei kehittyisi, kävisin varmaan kielikerhossa.

(H2)

Haastateltujen mielestä kaksikielisyys heidän perheissään on hyvin tärkeää. Lapset osaavat suomea paremmin ja tarvitsevat tukea venäjän kielen ylläpitämisessä.

8.2.3 Kasvatuksen haasteet

Naiset kokevat, että he ovat tulleet tietoiseksi suomalaisen ja venäläisen kulttuurin

eroista vasta silloin, kun heidän perheisiinsä on syntynyt erilaisia haasteellisia tilanteita. Yleensä nämä tilanteet liittyivät lasten kasvatukseen. Haastateltavien mielestä Venäjällä vallitsee edelleen traditionaalinen kasvatuskulttuuri, joka on saanut runsaasti vaikutteita neuvostoajalta.

On olemassa taipumusta siihen, että suomalaisilla on vapaa kasvatusta, venäläisillä on enemmän traditionaalinen kasvatusta, jonka perusta on neuvostoaikaisessa kasvatuksessa.

(H1)

Naiset kuvaavat työssäkäyvää ja kotia pyörittävää venäläistä äitiä vahvana naisena. Äiti opettaa lapsilleen hyviä käytöstapoja, aikuisten kunnioittamista, pidättäytymistä vihan ja suuttumuksen ilmauksista ja tappeluista. Naiset korostivat, että venäläisessä perhekulttuurissa on olemassa vanhempien kunnioittaminen, selkeät perheen sisäiset valtasuhteet ja lasten velvollisuudet.

Naisten mielestä venäläiseen kasvatuskulttuuriin kuuluvat myös tiukat käsitykset sukupuolirooleista, jonka seurauksena tytöille ja pojille asetetaan erilaisia odotuksia. Lapsilta odotetaan tottelevaisuutta ja asiallista käyttäytymistä sekä asetetaan enemmän sääntöjä kuin Suomessa. Nämä kasvatussäännöt näyttävät edelleen olevan voimassa.

Olen sitä mieltä, että venäläisessä kasvatuskulttuurissa vanhempien kunnioittaminen on hyvin tärkeää. Minun on vaikea hyväksyä sitä, että lapsi kasvaa niin kuin itsestään, ilman vanhempien ohjausta ja rajojen asettamista. Tällaiset vanhemmat ovat siinä tapauksessa itsekin kypsymättömiä. En tarkoita sitä, etteikö lapsella olisi tai voisi olla oma mielipide jostakin asiasta, mutta lapsi ei vielä välttämättä pysty tekemään järkeviä itseään koskevia päätöksiä ja kantamaan sellaista vastuuta, jota hänelle tällaiset ”vapaa kasvatusta” vanhemmat tarjoavat.

(H5)

En haluaisi antaa lapselle liian paljon vapautta ja vastuuta. Omassa perheessäni minua opetettiin osoittamaan hyväksyntää ihmisille kohtaan ja vanhempien kunnioittamista. Äitini opetti minut laittamaan ruokaa ja siivoamaan. Haluan opettaa omalle lapselle samoja tapoja.

(H7)

Muutammat naiset ovat huolestuneet siitä, että lasten vapaa kasvatusta voi heikentää äidin auktoriteettiasemaa perheessä. Naisten yleisen arvostelun kohde suomalaisessa kasvatuskulttuurissa on vanhempien ja iäkkäämpien ihmisten kunnioituksen puute. Suomalaislapsilta ei odoteta auktoriteetin edessä alistumista, kohteliasta

huomaavaisuutta tai kunnioittavaa kielenkäyttöä vanhuksia tai vanhempia kohtaan. Naiset myös kritisoivat sitä, että lapsille ei aseteta selkeitä rajoja siitä, mikä on oikein ja mikä on väärin.

Naisten mielestä heidän perheissään kasvattamiseen liittyviä ristiriitoja syntyy helpommin ankaraa kasvatusta edustaville vanhemmille. Ankaraa kasvatuskulttuuri voi johtaa konfliktiin, jonka seurauksena naiset kokevat ristiriitoja kasvatuksessa enemmän kuin miehiä.

Perheessämme vaativa olen minä -äiti. Isä sallii lapselle melkein kaikkea ja en pidä tästä. Ristiriidat perheessämme syntyvät silloin, kun isä ei osaa asettaa lapselleen rajoja. Yritän puuttua siihen, mutta mieheni ei kuuntele minua. Isä ei salli lapsen tehdä tyhmyyksiä vasta sen jälkeen, kun äiti ei salli. Ei sen takia, että ei saa tehdä näin, vaan sen takia, että äiti ei salli.

(H3)

Hänen isänsä oli erittäin ankara. Siksi varmaan miehenikin on samanlainen. Hänen perheessään oli selkeät periaatteet, miten pitäisi harjata hampaita, syödä, mitä voi tehdä kotona ja mitä ei saa. Ja mieheni on samanlainen. Hänellä on sama kasvatustyyli.

(H2)

Maahanmuuton myötä naiset joutuivat pohtimaan omaa äitiyttään uudella tavalla. Sen vuoksi he tasapainoilevat suomalaisten ja venäläisten kasvatustyylien kanssa muodostaen oman käsityksen äitiydestä. Naiset kokevat, että suomalaisessa kulttuuriympäristössä he ovat nähneet uudessa valossa oman lapsuudenperheensä kasvatustyylin ja alkaneet suhtautua kriittisesti sen ankaruuteen. Heidän käyttämänsä kasvatustyyli saavat uusia vivahteita, jotka näkyvät siinä, että lapsen odotetaan päättävän omista asioistaan tai ilmaisevan mielipiteitään.

Perheessämme on niin kuin vapaa kasvatustyyli. Lapset harrastavat sitä, mikä heitä huvittaa. Vaikka totta kai ohjaamme ja tuemme heitä.

(H5)

Minulle on hyvin tärkeää, että kasvatustyyli perheessämme poikkeaa venäläisestä patriarkalisesta kasvatuksesta. Suomessa on tasa-arvo ja lasta

ei kasvateta tyyliin 'olethan tyttö, sinun pitää kuin pitääkin itkeä'. Olen tällaista vastaan. En halua siirtää tällaista kasvatustapaa omille lapsilleni.

(H3)

Naisten mielestä kasvatukseen liittyvät riidat ovat olemassa. Parisuhteen toimivuuden kannalta niiden vakavuusaste ei ole välttämättä merkittävä.

8.2.4 Isän rooli kasvatuksessa

Naiset kokevat, että Venäjällä isyydestä ei puhuta yhtä paljon kuin Pohjoismaissa. Venäjällä sukupuolten työnjako perheessä säilyy edelleen ja vastuu arjen pyörittämisestä kuuluu naisille.

Olen sitä mieltä, että venäläisissä perheissä koko perheen hyvinvointi pysyy naisen haurailta harteilla. Vaikka mies toimii perheen leivänhankkijana, nainen on aina perheen pää.

(H5)

Laitan ruokaa, käymme yhdessä kaupassa, koska kauppakassit ovat raskaita ja kotona vielä siivoan. Mies ei koskaan siivoa, hän on perheen leivänhankkija ja remonttimies.

(H7)

Haastateltavien mielestä suomalaiset miehet kantavat vastuuta perheestään ja osallistuvat kotitöihin huomattavasti enemmän kuin Venäjällä. Muutamissa perheissä lastenhoito on jaettu molempien vanhempien välillä naisen opiskelun takia.

Meillä ei ole semmoista, että vain äiti on kasvattaja, isäkin voi tehdä ihan kaikkea. Minusta hän viettää lapsemme kanssa varmaankin jopa enemmän aikaa kuin minä. Hän haluaa sitä itse. Isin tyttö. Hän oli jopa äitiyslomalla kotona tyttäreemme kanssa pari, kolme kuukautta. Ja hänen oma isänsä, siis tyttäreemme vaari, myös vietti aikaa lapsenlapsensa kanssa. Meillä on feminismi voitolla.

(H3)

Luulen, että minulla oli tuuria, koska mies tulee niin hyvin lapsen kanssa toimeen ja ulkoiluttaa häntä. Joskus minun ei tarvitse edes osallistua siihen. Hän hoitaa kaiken itse. Jos teemme jotakin kotona, teemme kaikki puoliksi; siivoamme ja pyykkäämme yhdessä.

(H5)

Pienen lapsen äidin vanhempainloma voi kuitenkin aiheuttaa ristiriitoja perheessä. Tämä

tapahtuu silloin, kun suomalainen puoliso on tottunut töiden jälkeen tai muuten vapaalla tapaamaan ystäviä tai sukulaisia.

Totta kai minua loukkaa, jos uhraan itseni perheelle ja annan kaikkeni, mutta mies lähtee kavereiden kanssa saunaan tai lähtee juhlimaan ystäviensä kanssa, vaikka se ei olisi lainkaan välttämätöntä.

(H2)

Naiset kokevat, että suomalaiset isät auttavat lastenkasvatuksessa enemmän kuin isät Venäjällä.

8.2.5 Isovanhempien rooli kasvatuksessa

Naiset kokevat, että tiiviit perheyhteydet kuuluvat edelleen venäläiseen kulttuuriin. Erityisen tärkeitä henkilöitä naisille ovat oma äiti, muut naispuoliset sukulaiset sekä venäläistaustaiset ystävät. Sukulaiset ja ystävät auttavat lastenhoidossa ja antavat neuvoja. Äidin kanssa on mahdollista keskustella asioista luottamuksellisesti, saada tukea erilaisissa elämäntilanteissa sekä käytännön asioiden hoitamisessa.

Kasvatan lasta mieheni kanssa kahdestaan. Äitini tulee silloin, kun hän voi -ja jos tarvitsee, hän auttaa, missä milloinkin.

(H1)

Naiset saavat apua äidiltä myös Suomessa.

Aika ajoin, luonamme kävi äitini Venäjältä ja auttoi lastenhoidossa.

(H4)

Naiset pystyivät ylläpitämään venäläistä perinnettä, että heidän lapsensa viettävät kesänsä isoäitinsä hoidossa. Naiset kokevat, että loma-aikana Venäjällä isoäiti hoitaa lasta ja asettaa hänelle rajoja eri tavalla kuin naiset itse ovat tottuneet tekemään Suomessa. Tästä seuraa erilaisia haasteellisia tilanteita. Naisten mielestä isovanhemmat pyrkivät vaikuttamaan lapseen. Sen vuoksi naiset eivät halunneet vierailia Venäjällä usein ja pitivät henkistä välimatkaa omaan perheeseensä. Tämä välimatka nähtiin

positiivisena. Sen seurauksena naisille jäi enemmän mahdollisuuksia valita itse käyttämänsä kasvatustenetelmät.

Usein ajattelen, että on hyvä, että sukulaiset asuvat Venäjällä. Suomessa minulla on oma elämä, oma perhe eikä kukaan, ei äitini eikä isäni puutu siihen.

(H2)

Naisten mielestä Suomessa tavanomainen ajatus on, että omat vanhemmat ovat aina lapsen pääasiallisia hoitajia. Harva haastateltava saa usein appivanhemmiltaan apua ja tukea. Naiset kertovat, että appivanhemmat asuvat etäällä ja he ovat haluttomia lastenhoitoon tai huonokuntoisia. Myös naisten suomen kielen taito tuottaa esteitä appivanhempien ja venäläistaustaisen miniän vuorovaikutukselle.

Vanhempamme asuvat toisessa kaupungissa. Sen vuoksi he eivät osallistu aktiivisesti lastenlapsen kasvatukseen. Yleensä käymme heillä kylässä tai he tulevat meille. Meillä ei ole semmoista, että viemme lapsemme heidän luo hoidettavaksi, ei edes päiväksi.

(H3)

Naiset kokevat, että heille on myös tärkeää appivanhempien lastenhoitoapu. Suomessa heillä ei ole laajoja tukiverkostoja ja ystäväpiirejä.

8.3 Leikkipuisto äitiyden tukijana

Haastateltavat naiset asuvat Itä-Helsingissä, jossa he osallistuvat erilaisiin äideille ja heidän lapsilleen suunnattuun toimintaan. Heidän lapsensa harrastavat monipuolisesti kaikkea. Toiminnoista naiset mainitsivat musiikkileikkikoulu Musikantit, kerhot Vuosaarella ja Pienet Tähdet Mellunmäessä sekä lapsille tarkoitetun toiminnan Itäkeskuksen leikkipuistoissa ja kirjastossa. Osa toiminnoista on suomenkielistä. Osa on venäjäksiä kieli- ja kulttuurikerhoja. Naisten mielestä toiminnan monipuolisuus on tärkeää lasten kehitykselle. Sen vuoksi heidän keskuudessaan toiminnan suosio kasvaa kovalla vauhdilla.

Jokaisessa leikkipuistossa on oma ohjelmansa. Erilaiset ohjaajat, erilaiset menetelmät, erilaiset paikat, erilaiset ihmiset, erilaiset leikkipuistot, erilaiset lelut ja lapsi kehittyy sosiaalisemmaksi, jos hän näkee pysyvästi erilaisia ihmisiä. Jos kävisimme joka päivä samassa leikkipuistossa, lapsi kyllästyisi nopeasti.

(H6)

Leikkipuisto Kipinäpuistossa naiset tapaavat vähintään kerran viikossa venäjänkielisessä vauvamuskari-kerhossa sekä äideille tarkoitettussa Äiti ja lapsi -kerhossa. Kerhojen ohjaaja on itsekin venäläinen. Kerhoihin osallistuu 8–14 äitiä. Ohjaajan mielestä heidän osallistumisensa molempiin kerhoihin on tällä hetkellä aktiivista ja säännöllistä. Aika ajoin toimintaan liittyy myös uusia äitejä ja lapsia. Tulevaisuudessa venäjänkielisen toiminnan tarve voi kasvaa lisääntyvän venäläistaustaisten maahanmuuttajien vuoksi.

Haastatellut naiset ovat saaneet tiedon lastenkerhoista pääosin muilta venäläistaustaisilta äideiltä.

Pyrin aina kysymään muilta, mihin kerhotoimintaan he osallistuvat. Lapseni ovat sellaisessa iässä, että on jo aika osallistua johonkin toimintaan.

(H5)

Toisena tiedottamiskanavana toimii internet. Naisten mielestä keskustelupalstat ja foorumit tarjoavat mahdollisuuden vaihtaa elämäntilanteeseen liittyviä kokemuksia sekä saada käytännön neuvoja ja henkistä tukea. Lisäksi naiset kokevat saavansa palstoilta arvokasta ympäristöön liittyvää tietoa ja solmivansa ystävyssuhteita muiden äitien kanssa. Tietoa venäjänkielisestä kerhotoiminnasta levittää venäjänkielinen lehti Spektr. Vain yksi haastateltava sai tietoa lastentoiminnasta omasta lastenneuvolasta.

Soitin leikkipuistoon jo samana päivänä, koska olin hyvin kiinnostunut, saatuani tietää, että on venäjänkielistä toimintaa.

(H1)

Naisten toimintaan osallistumisen ensisijaisena tarkoituksensa on tarjota lapsille mahdollisuutta sosiaaliseen kanssakäymiseen ja venäjän kielen ylläpitämiseen. He kokevat, että kerhossa lasten venäjän kielen taitoa tuetaan ja kehitetään. Lapset harjoittelevat kieltä kommunikoimalla muiden lasten kanssa.

Tulemme tänne laulamaan venäjänkielisiä lauluja, keskustelemaan äitien kanssa ja tarjoamaan lapsille jotakin tekemistä. Lapselle tarvitaan venäjänkielistä toimintaa, jotta hänen kielitaitoaan kehitetään. Suomen kielen hän joka tapauksessa oppii.

(H1)

Talvi-iltaisain emme käy lasten kanssa missään. Teemme jotakin kotona, mutta se ei riitä. Täällä on ryhmä, jossa kaikki tekevät kaikkea yhdessä. Hän katsoo, miten muut tekevät ja toistaa.

(H6)

Lapsille tarvitaan muiden lasten kontakteja, sosiaalista integraatiota, jotta lapsi ymmärtää, että on olemassa muitakin lapsia.

(H2)

Lapsen tulisi puhua toisten lasten kanssa. Vaikka kotona puhun hänen kanssaan venäjää, se ei riitä, koska kotona on oma sanasto ja kerhossa on oma. Kerhossa lapsi oppii muiden lasten kanssa ja hän kuuntelee miten muut lapset puhuvat.

(H3)

Naiset pitävät tärkeänä sitä, että heidän lapsensa oppivat venäjää ja saavat mahdollisuuden leikkiä muiden lasten kanssa. Heidän mielestään lasten vuorovaikutustaidon kehittäminen tapahtuu paremmin samankielisten ja -taustaisten lasten seurassa. Sen vuoksi lapset tarvitsevat paikkoja, jossa voidaan puhua venäjää muiden kuin äidin kanssa. Naiset kuitenkin toteavat, että tapaaminen kerran viikossa on liian harvoin tällaiselle kerhotoiminnalle ja leikkipuistossa tarvitsee järjestää monipuolisempaa kielenkäyttöä ja kommunikaatiota.

8.3.1 Äitien kokemukset osallistumisesta kerhotoimintaan

Haastatteluun osallistuneiden naisten mielestä leikkipuisto Kipinäpuiston tilat sopivat toiminnalle hyvin. Toiminta on tarpeellista ja sitä tulisi jatkaa myös tulevaisuudessa.

Minua miellyttää tämä tila, aika mukava tila ja ylipäättänsä täällä on mielenkiintoista.

(H1)

Kerhot on oiva tapa löytää uusia ystäviä ja kokea elämä mielekkääksi myös uudessa kotimaassa. Oman ryhmän tuella on ollut positiivisen vaikutus. Naiset saivat toiminnan

kautta uusia kontakteja, keskustelivat ajankohtaisista asioista ja antoivat neuvoja toisille. Lisäksi naiset kokevat kerhotoiminnan myös rentouttavana ja ilmapiiri on avoin ja ystävällinen. Siellä saa viettää aikaa samaan etniseen ryhmään kuuluvien aikuisten kanssa.

Naisilla, jotka olivat asuneet Suomessa jo useita vuosia, on ystäviä suomalaisten keskuudessa. Heidän tilannettaan auttaa myös se, että he puhuivat hyvin suomea. Tämän vuoksi heillä on toiminnan ulkopuolisia verkostoja, eivätkä he tarvitse samalla tavalla informaatiota arkisissa asioissa kuin vain vähän aikaa Suomessa asuneet naiset. Muiden naisten siteet suomalaisyhteisön sisällä pysyvät kuitenkin heikompina. Ne kuvaavat yrittäneensä tutustua paikallisiin äiteihin leikkipuistossa, mutta kokevat tullessa vältellyiksi.

En voi sanoa, että sosiaaliset kontaktit ovat laajentuneet, koska olen ollut tekemisessä vain kerhoon osallistuneiden äitien kanssa. Suomalaisiin äiteihin olen tutustunut suomalaisen kerhon kautta. Yhden äidin kanssa minulla oli jopa yhteisiä kotimatkoja, mutta puhuimme vain kerhon asioista ja sitten sekin loppui. Sen jälkeen emme tavanneet enää hänen kanssaan.

(H1)

Monissa tapauksissa tavataan muita äitejä kerhossa, mutta sen jälkeen meidän kontaktimme eivät jatku kerhon ulkopuolella, emmekä tiedä esim. toistemme puhelinnumeroita. Tunnen heitä vain etunimellä.

(H4)

Suomen kielen taito minulla on hyvä, mutta varmaan ei niin hyvä, että saisin suomalaisia ystäviä.

(H3)

Naisten mielestä tämä johtuu paitsi heidän kielitaidostaan, myös historiallisista tekijöistä. He kokevat, että suhtautuminen venäläisiin on edelleen varauksellista. Suomalaisten kielteiset asenteet voivat vaikeuttaa venäläistaustaisten naisten osallistumista toimintaan. Heille on lähes mahdotonta oppia puhumaan sujuvasti suomea, elleivät he tutustu henkilökohtaisesti edes joihinkin sitä äidinkielenään puhuviin.

Haastateltavat kertoivat kohdanneensa syrjintää, johon eivät välttämättä olleet osanneet varautua ennen muuttoa Suomeen. Syrjinnän kohteeksi joutuneena he tuntevat itsensä voimattomiksi ja avuttomiksi sekä epätoivoisiksi suomalaisessa ryhmätoiminnassa.

Ihmiset ovat muuttuneet, he eivät ole niin ystävällisiä kuin aiemmin. Ymmärrän paikallisväestöä, mutta itse maahanmuuttajana on vaikea sietää heidän vihaansa. Joskus viha vaikuttaa myös lapsiin.

(H5)

Minullakin jäi sen jälkeen jonkinlainen paha maku suuhun. En halua enää mennä sinne.

(H6)

Säilyttääkseen oman elämänsä hallinnan tunteen he voivat syyttää itseään epäonnistumisesta silloinkin, kun kyse on ilmeisestä syrjinnästä. Syrjintää kokeneet naiset hakeutuvat usein entistä tiiviimmin oman etnisen yhteisönsä pariin.

8.3.2 Äitien ehdotukset toiminnan kehittämiseksi

Haastatteluun osallistuneet venäläistaustaiset äidit pohtivat leikkipuistojen toiminnan kehittämistä. Heidän mielestään Suomessa kaksikulttuurisille perheille tarjotaan räätälöityä opastusta, neuvoja tai tukimuotoa ainoastaan niukasti. Vain seurakunnat ja eri kansalaisjärjestöt ovat järjestäneet monikulttuurisia leirejä perheille ja parisuhteen rikastuttamisviikonloppuja pareille. Naiset ovat sitä mieltä, että palvelut eivät riitä integroimaan venäläistaustaisia kaksikulttuuristen perheen äitejä, vaikka ne olisivat kuinka mittavia. Heillä itsellään on tässä prosessissa aktiivinen rooli.

...jotta täällä jotakin tapahtuisi, pitäisi olla aktiivisempi...

(H1)

Pitäisi vain voittaa omat ennakkoluulonsa ja heikkoutensa. Tiedän, että en halua mennä tutustumaan tuohon perhekahvilaan, koska kotona on valtavasti mukavampaa. Mutta toisaalta ymmärrän, että tulevaisuuden takia minun on voitettava tämä tilanne ja on mentävä.

(H5)

Naiset haluavat hyödyntää omaa kieli- ja kulttuuriosaamistaan Suomessa. Heidän mielestään oma etninen ryhmä luo turvaa ja tarjoaa resursseja, mutta saattaa johtaa myös eristäytymiseen. Naisten tavoitteena on järjestää leikkipuistoissa äideille ja lapsille tarkoitettuja kaksikielisiä ryhmiä, josta he voivat saada sekä samaan etniseen ryhmään kuuluvia että suomalaisia ystäviä. Naisten mielestä leikkipuistojen tiloissa

voitaisiin pitää yhdestä kahteen kertaan viikossa aamupäivän ajan suomen kielen opetusta kaikille sitä tarvitseville maahanmuuttajataustaisille äideille. Yhdellä opettajalla voisi olla 2–4 opiskelijaa. Suurempaa ryhmäkokoja leikkipuistojen tilat eivät kestäisi.

Minun mielestäni suomalaisten ja venäläisten pitäisi olla yhdessä leikkipuistotoiminnassa. On olemassa suomalaisia, jotka haluaisivat opiskella venäjää ja venäläisiä, jotka suomea. Tällainen malli on periaatteessa jo olemassa joissakin paikoissa. Tällaisia ryhmiä on ja olen varma, että näin voidaan tehdä. Tiedän, että leikkipuistoja on paljon, mutta en voi lähteä lasten kanssa liian kauas.

(H5)

Naiset mainitsivat, että Itä-Helsingissä leikkipuistojen työntekijät ja neuvolat eivät olleet informoineet heitä riittävästi heille kuuluvista palveluista.

Olen kulkenut meidän suomalaisen leikkipuiston ohi monia kertoja, mutta en ole uskaltanut astua sisään. En tiedä keneltä voisi kysyä jotakin toiminnasta, koska en näe heillä edes rintakilpiä, että tämä työntekijä on ohjaaja tai tuo tuossa on leikkipuiston päällikkö tai johtaja.

(H5)

Naisia kiinnostaa perhekahvila-toiminta. He ovat valmiita osallistumaan siihen, mutta ensin he toivoivat saavansa enemmän tietoa tämän toiminnan tarkoituksesta. Venäjällä naiset ovat tottuneet selviytymään arjen haasteista enemmän sosiaalisten verkostojen kuin toiminnan avulla. Sen vuoksi he kokevat suomalaisen toiminnan tukimuodot tunteettomiksi ja osallistumisen niihin hankalaksi.

Siitä huolimatta, että on ilmoitettu, emme ymmärrä perhekahvilan toiminnan tarkoitusta. Kuka voi osallistua toimintaan? Millä tavalla toiminta on järjestetty ja mistä se alkaa? Suomalaisille on ihan selvää, että perhekahvila on perheelle tarkoitettua toimintaa, mutta meille ei, koska Venäjällä ei ole semmoista.

(H5)

Naiset toivovat, että leikkipuisto tarjoaa kursseja suomalaisesta kulttuurista. He kuvaavat, että tietoa Suomesta ja kulttuurista he ovat saaneet jonkin verran jo koulutuksessa ja omilta puolisoiltaan. Naisten mielestään tätä tietoa ei ole riittävästi kaksikulttuurisissa avioliitoissa asuville. Joskus tietoa on vaikeaa löytää ilman ammatillista apua. Suomalaisen kulttuurin ja tapojen tunteminen auttaisi naisia ymmärtämään suomalaisia, Suomen yhteiskuntarakennetta ja suomalaista tapakulttuuria

paremmin. Naiset kokevat, että heille suunnattuja koulutuksia ja oppimispaketteja voisi olla esimerkiksi siitä miten suomalainen yhteiskunta toimii ja minkälaisia ovat työelämä ja koulutusjärjestelmät.

Naisten mielestä leikkipuistot tarjoavat äidille erilaista toimintaa, mutta tämä toiminta ei pysty laajentamaan heidän sosiaalisia verkostojaan. Naiset kokevat yksinäisyyttä ja tarvetta saada vertaistukea. Äiti ja lapsi -kerhossa äidit viettävät aikaansa yhdessä ja keskustelevat kasvatukseen ja pulmatilanteisiin liittyvistä asioista. Mahdollisuus osallistua vertaistukiryhmään on herättänyt naisissa ristiriitaisia tunteita. Heidän mielestään oman etnisen ryhmän sisällä voi löytyä samanlaisia kokemuksia, jotka voi purkaa omalla äidinkielellä sekä saada varmemmin apua. Naiset kuvaavat, että aluksi keskustelunaiheet voivat liittyisivät lapsiin, mutta myöhemmin ne laajennettaisiin käsittämään muitakin elämän osa-alueita.

Mielellään osallistuisin jonkinlaisille vertaistukikursseille leikkipuiston tiloissa. Ryhmän vetäjä voisi olla joko suomalainen tai venäläinen. Lapset voisivat leikkiä sillä aikaa tai olla vaikka samassa tilassa, jossa keskustelisin ohjaajan kanssa. Netissä on niin paljon erilaista tietoa, että sekoan enkä enää tiedä, mikä olisi lapselle parasta.

(H6)

Luulen, että ei ole mitään huonoa siinä, jos kerron omista ongelmistani jollekulle ja hän antaa minulle neuvoja. Yksinkertaisesti se riippuu siitä, miten itse suhtautuu tähän keskusteluun. Ja itse päätän mitä haluan kertoa.

(H6)

Naiset ovat sitä mieltä, että venäläisessä kulttuurissa vertaistukitoiminta on lähes tuntematonta. Sen vuoksi he suhtautuvat varauksellisesti vertaistukiryhmään osallistumiseen. Naiset selittävät omaa varauksellisuuttaan historiallisilla tekijöillä. Neuvostoliiton aikana vieraisiin ihmisiin ei katsottu voitavan luottaa. Naiset kokevat, että nämä mallit vaikuttavat tiedostamattomalla tasolla heidän mielissä.

Me venäläiset emme avaa sieluumme ja kerro omista ongelmistamme jollekin puolittuntemattomille, saati tuntemattomille ihmisille. Kaikista ongelmista keskustelemme kotona luotettavimpien ystävien kanssa keittiön pöydän äärellä.

(H5)

Naisilla oli vielä muutamia leikkipuistojen toiminnan kehittämisideoita. Yhdellä naisella

oli toivomus, että ryhmät alkaisivat myöhemmin, koska hän ja hänen lapsensa nukkuvat yleensä myöhään aamulla. Sen vuoksi heille tulee kiire ehtiä ajoissa ryhmään. Naiset olivat sitä mieltä, että alueella voidaan järjestää iltapäivällä tai viikonloppuna ryhmiä äideille lapsineen. Ryhmän äidiltä tuli myös kehittämisidea siitä, että Itä-Helsingissä voisi olla paikka, jossa he voisivat kokoontua ja pitää itseohjautuvia ryhmiä, niin sanottuja porinapiirejä. Alueen leikkipuistoissa ei tällä hetkellä ole toiminnassa huomioitu tämän tapaista toimintaa.

Kaikilla naisilla oli toivomus järjestää käsityökerho alle 3-vuotiaille lapsille, jotta lapset voivat kehittää kädentaitoja sekä saada äitien kanssa yhteistä tekemistä. Naisten mielestä kerhoja ja vertaistukitoimintaa voisivat suunnitella ja toteuttaa sosiaalialan opiskelijat. Materiaaleja voidaan pyytää lahjoituksina yrityksiltä tai yhdistyksiltä.

Naisten mielestä suomalais-venäläisiä perheitä olisi tärkeää valmentaa jo ennen lasten syntymää. Perhevalmennuksessa voitaisiin auttaa perhettä keskustelemaan kulttuurieroista ja niiden vaikutuksista kasvatustähtämyksiin. Tämä auttaisi välttämään pahimmat ristiriidat ja ongelmat lasten kasvatuksessa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tutkimustehtävä oli tutkia Suomeen muuttaneiden äitien kokemuksia äitiydestä Suomessa ja sen tukemisesta leikkipuistotoiminnassa Itä-Helsingissä. Tutkimuksemme kohderyhmänä oli leikkipuisto Kipinäpuiston toimintaan osallistuneita suomalais-venäläisten lapsiperheiden venäläisiä äitejä. Tutkimuksemme johtopäätöksinä esitämme seuraavia tuloksiamme.

9.1 Kokemukset muutosta Suomeen

Tutkimuksemme mukaan venäläiset naiset ovat tutustuneet tulevaan suomalaiseen puolisoon työskennellessään hänen kanssaan samassa yrityksessä tai opiskellessaan yhdessä. Korhosen (2007, 9–10) mukaan Venäjällä tämä on aika tavallista. Naimisiin mennään usein ensimmäisen vakavan seurustelukumppanin kanssa. Sukulaiset toivovat yleensä suhteen pikaista virallistamista. Nuorena solmitut liitot päättyvät usein avioeroon, mutta on huomattavasti vähemmän leimaavaa olla eronnut nainen ja yksinhuoltaja kuin naimaton ja lapseton.

Tutkimuksemme mukaan suomalais-venäläisten liittojen solmimiseen vaikuttavat venäläisen avioitumiskulttuurin normit. Korhosen (2007, 9–10) mukaan Venäjällä avioliitto on hyvin yleinen elämämuoto. Vain viisi prosenttia venäläisistä ei ole koskaan elänyt avio- tai avoliitossa elämänsä aikana. Monikulttuuriset avioliitot Venäjällä on pikemminkin sääntö kuin poikkeus (Reuter & Jaakkola 2005, 28) ja niiden määrä isoissa kaupungeissa kasvaa jatkuvasti (Sizorenko 2007, 1). Säävälän (2013, 101–123) mukaan Suomessa kaksikulttuuriset avioliitot myös yleistyvät. Suomalais-venäläiset avioliitot ovat yleisin kaksikulttuuristen avioliiton muoto.

Tutkimuksemme mukaan muuton jälkeen Suomessa venäläiset naiset joutuivat kohtaamaan uuteen asumisympäristöön liittyvät haasteet kuten sosiaalisten verkostojen niukkuuden, kielitaidottomuuden ja työttömyyden. Tämä poikkeaa aikaisemmin Reuterin ja Jaakolan (2005, 37) saamista tuloksista. Heidän mukaansa avioliitto suomalaisen miehen kanssa auttaa venäläisiä naisia integroitumaan suomalaiseen

yhteiskuntaan nopeammin. He tutustuvat suomalaisen puolisonsa ystäviin ja sukulaisiin, sekä oppivat nopeammin suomen kieltä ja kulttuuria, mikä voi helpottaa ystävystymistä suomalaisten kanssa. Tutkimustuloksiamme osittain selittää se, että suomalaisten suhtautuminen maassa asuviin ulkomaalaisiin on edelleen eurooppalaista keskitasoa kielteisempää. Avioliiton vuoksi maassa asuvaan suhtaudutaan myönteisemmin kuin muihin maahanmuuttajiin. Siitä huolimatta avioitumiseen venäläisten kanssa suhtauduttiin edelleen varauksellisesti (Lainiala & Säävälä 2012, 92). Talibin ja Paavolan (2010, 103) mukaan suomalaisten jyrkät ja kielteiset asenteet venäjää puhuviin heijastavat suhtautumista Venäjään ylipäätensä. Suomalaiset liittävät Venäjään sellaisia käsitteitä kuin rikollisuus, mafia ja vaarallisuus.

9.2 Kokemukset äitiydestä Suomessa

Tutkimuksemme mukaan Suomessa venäläistaustaisten naisten suhtautuminen lasten hankkimiseen on muuttunut. Heidän äitiydessään voidaan havaita uusia piirteitä, jotka naiset ovat omaksuneet Suomesta. Naiset tulivat äideiksi 30–40-vuotiaana, myöhemmin kuin Venäjällä. Korhosen (2007, 17) mukaan Venäjällä korkeasti koulutetut naiset hankkivat lapsia terveydellisistä syistä suhteellisen nuorina, jopa 20–24-vuotiaana. Suurissa kaupungeissa kuten Moskovassa ja Pietarissa tilanne on erilainen. Ensimmäinen lapsi syntyy useimmiten lähellä kolmenkymmenen vuoden ikää tai jopa myöhemmin. Suomessa lapset hankitaan suhteellisen myöhään eli opintojen päättämisen ja työelämään siirtymisen jälkeen. Tilastojen mukaan ensisynnyttäjien keski-ikä Suomessa oli vuonna 2011 28,4 vuotta (Suomen virallinen tilasto 2011.)

Tutkimukseemme osallistuneilla kaikilla naisilla oli yksi lapsi, mikä Venäjällä on aika tavallista. Lasten lukumäärään tai synnytysikään eivät vaikuta taloudellisesti turvallisemmat ja vakaammat olot Suomessa tai naisten koulutustaso. Korhosen (2007, 17) mukaan äitiyden ja palkkatyön yhdistämisen Venäjällä tekee haastavaksi se, että pienten lasten äidit tekevät nykyisin pitkiä työpäiviä, julkisia päivähoitopaikkoja on nykyään liian vähän ja jonot ovat pitkiä. On mahdollista, että Suomessa venäläiset äidit haluavat tarjota lapsilleen sellaiset materiaaliset olosuhteet, joita he eivät itse lapsena saavuttaneet. Sen vuoksi koulutetut naiset eivät ole halukkaita hankkimaan lapsia tai siirtävät lapsen hankintaa. Haavio-Mannilan ja Rotkirchin (2004, 171–175) mukaan,

toinen tai kolmas lapsi tulee venäläiselle naisille ajankohtaisiksi erityisesti uuden parisuhteen solmineilla.

Tutkimuksemme mukaan venäläistaustaisten naisten äitiys eroaa suomalaisesta käsityksestä äitiydestä. Venäläistaustaisten naisten äitiys on arkinen ja epätäydellinen. Tämä on lähellä Winnicotin kehittämää ajatusta ”kyllin hyvästä äidistä”. Winnicott ajattelee, että ”kyllin hyvä äiti” ei saa olla ”liian hyvä”, sillä kehittyäkseen lapsi tarvitsee myös pettymyksiä ja turhautumista, sekä kokemuksen siitä, että viha ei ole vaaraksi. (Winnicott 1982, 143–146.)

Tutkimuksemme mukaan Suomessa venäläistaustaiset naiset joutuvat elämään kahden erilaisen kasvatuskulttuurin välissä ja muokkaamaan omaa kasvatustyyliään ja käsityksiään näiden pohjalta. Suomalaiset arvot, normit ja tavat poikkeavat siitä, mihin he ovat Venäjällä totuneet. He pyrkivät välittämään lapsille parhaita puolia venäläisestä kulttuurista sekä opettamaan omaa äidinkieltään. Suomalaisen kulttuurin ja kielen vaikutus näkyy perheissä selvemmin. Naiset näkivät eroja venäläisen ja suomalaisen kasvatuskulttuurissa pääosin sukupolvien ja sukupuolten rooleissa perheessä ja yhteiskunnassa. Heidän mielestään suomalaiset suosivat vapaata kasvatusta, kun taas venäläiset pitivät yllä tiukempia tapoja. Siitä huolimatta naiset olivat valmiita yhdistelemään näitä kahta kasvatuskulttuuria omassa kasvatustehtävässään, jos se käytännön syistä oli mahdollista. Se, miten paljon naiset omaksuivat vallitsevaa kasvatuskulttuuria osaksi omia käytäntöjään, riippui siitä, kuinka pitkään he olivat asuneet Suomessa. Kasvattamiseen liittyviä ristiriitoja syntyi perheessä vapaampaa tai ankarampaa kasvatustyyliä edustavien välillä heidän kansallisista taustoistaan huolimatta.

Tutkimuksemme mukaan Suomessa venäläistaustaiset naiset saavat tukea omista kaksikulttuurisista perheistään. Suomalainen mies kantaa perheessä huomattavasti enemmän vastuuta lasten kasvatuksesta kuin venäläinen mies. Tämä kompensoi venäläistaustaisille äideille omien isovanhempien avun puutetta. Korhosen (2007, 21) mukaan todellisuudessa monet venäläiset isät osallistuvat lasten hoivaan ja arkeen. Työelämän kasvavien vaatimusten vuoksi heillä on perheilleen usein entistä vähemmän aikaa. Pöllänen (2013, 179) mukaan suomalaiset miehet ovat aktiivisia isän roolissa. Tällainen tutkimustulos korostaa perheen merkitystä maahanmuuttotaustaisten naisten

hyvinvoinnille. Perhe on muuton kokeneille merkittävä tuki ja turva, joka työllistymisen rinnalla voi toimia yhtä tärkeänä potentiaalisena sopeutumisen keinona suomalaiseen yhteiskuntaan.

9.3 Kokemukset osallistumisesta leikkipuistotoimintaan

Tutkimuksemme mukaan osallistumalla leikkipuistotoimintaan äidit hakevat omasta etnisestä ryhmästään vahvistusta omalle kulttuuriselle identiteetilleen sekä kokemusten vaihtoa. He saivat uusia kontakteja ja keskustelivat ajankohtaisista asioista. Lainialan ja Säävälän (2012, 104–106) mukaan maastamuuton seurauksena naisten aikaisemmat sosiaaliset verkostot heikkenevät ja heidän etnisen ryhmänsä henkilöistä tulee tärkeä viiteryhmä uudessa ympäristössä. Oma etninen ryhmä luo turvaa ja tarjoaa resursseja, mutta saattaa johtaa myös eristäytymiseen.

Naisten tavoitteena on, että Itä-Helsingin leikkipuistot tiedottaisivat maahanmuuttajataustaisia äitejä omasta toiminnastaan paremmin ja tarjoaisivat kursseja suomalaisesta kulttuurista. Kaksikulttuurisille perheille on tarjottava enemmän räätälöityä opastusta, neuvoja tai tukimuotoja. Myös Minna Zechner (2007, 258) havaitsi, että maahanmuuttajanaiset eivät olleet saaneet riittävästi suomalaisia palveluita koskevaa informaatiota. Osaltaan tämä hidasti venäläistaustaisten naisten kotoutumista. Kotoutuminen on sekä naisten että yhteiskunnan kannalta paras vaihtoehto, minkä vuoksi palveluista informoiminen nykyistä tehokkaammin olisikin tärkeää.

Tutkimuksemme mukaan suomalais-venäläisiä perheitä olisi tärkeää valmentaa eli keskustella kulttuurieroista ja niiden vaikutuksista kasvatusnäköyksiin jo ennen lasten syntymää. Tämän lisäksi leikkipuistoissa olisi mahdollista järjestää äideille ja lapsille tarkoitettuja kaksikielisiä ryhmiä, josta he voivat saada sekä samaan etniseen ryhmään kuuluvia että suomalaisia ystäviä sekä vertaistukitoimintaa. Naiset olivat sitä mieltä, että heillä olisi oltava toiminnan järjestämisessä aktiivinen rooli. Vertaistukiryhmässä voidaan keskustella kasvatuksesta, mutta myöhemmin keskustelu voidaan laajentaa käsittämään muitakin elämän osa-alueita. Laanisen ja Lukan (2008, 4–6) mukaan vertaistuella on todettu olevan olennainen vaikutus erityisesti ensimmäisen lapsensa saavalle perheelle. Roosin (2009, 145) mukaan Vuosaaren ja Munkkisaaren alueilla

vertaistukiryhmiä kaksikulttuuristen perheitten äideille. Ryhmissä on keskusteltu kaksikulttuurisista liitoista ja ryhmiin osallistuneet ovat kokeneet ryhmät erittäin hyvinä ja antoisina.

Tutkimuksemme mukaan kaikista haasteista huolimatta venäläistaustaiset äidit ovat halukkaita kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan kulttuurisesti, kielellisesti ja sosiaalisesti. Tässä prosessissa he tarvitsevat tukea tässä ja nyt. He tarvitsevat paljon nykyistä enemmän heille räätälöityjä palveluja ja tukimuotoja, sillä heidän identiteettiprosessinsa on erityinen monine haasteineen. Sen vuoksi venäläistaustaisten äitien hyvinvointiin tulisi kiinnittää huomiota yhtä paljon kuin heidän lähtömaansa elämäntapaan tai arvomaailmaan.

10 POHDINTA

Tutkimustuloksemme tarjoavat leikkipuisto Kipinäpuiston työntekijöille ideoita toiminnan kehittämiseksi sekä tietoa, kuinka Kipinäpuisto ja muut maahanmuuttajatyötä tekevät tahot voisivat huomioida kaksikulttuuristen perheiden venäläistaustaisia äitejä toimintansa kehittämisessä entistä paremmaksi.

Venäläistaustaiset naiset olivat innostuneita osallistumaan tutkimukseen ja saimme haastatteluista laajan aineiston sekä paljon mielenkiintoisia tutkimuskysymystemme suuntaisia tietoja. Naisten innostukseen opinnäytetyön aiheista osoitti, että heillä oli paljon kysyttävää ja kommentoitavaa. Äitiys ja maahanmuutto olivat aiheena heille hyvin tärkeitä. Sen vuoksi he olivat halukkaita jakamaan kokemuksiaan meidän kanssamme heti, kun osoitimme olevamme kiinnostuneita heidän tavallisesta arjestaan.

Yllätyksenä meille tuli se, että tutkimuksemme mukaan kasvattamiseen liittyviä ristiriitoja syntyy helpommin ankaraan tai vapaaseen kasvatukseen uskovien perheenjäsenten välillä heidän kansallisesta taustastaan huolimatta. Pohdimme sitä, miksi kulttuurierojen aikaansaamista kasvatusriidoista puhutaan paljon sekä tutkimuksessa että arkipuheessa? Olisiko niin, että kulttuurieroihin viitataan lähes automaattisesti selityksenä, jos perheessä on jonkinlaisia ongelmia. Kasvatuskiistat voivat olla yhtä lailla yleisiä kaikissa lapsiperheissä, mutta samaa etnistä tai kielellistä taustaa edustavien parien ongelmien selitykset haetaan muualta. Jos jokin merkittävä ero, kuten etninen ryhmä, kansallisuus tai kieli taustoissa löytyy, siihen tartutaan heti voimakkaasti, selityksenä ongelmille. Tässä ei ole tarkoituksena kiistää mahdollisten kasvatusristiriitojen olemassaoloa vaan kyseenalaista niiden syyt. Ne voivat johtua yhtä lailla vanhempien erilaisesta koulutuksellisesta taustasta, ikäerosta, muuttokokemuksesta tai kotoutumisongelmista – ei välttämättä kulttuurieroista.

Tiedotusvälineissä ja internet-foorumeissa puheet venäläistaustaisten naisten äitiydestä pohjautuvat edelleen mielikuviin ja uskomuksiin. Käsitukset kulttuurieroista venäläisen ja suomalaisen äitiyden välillä perustuvat enemmän tunnereaktioihin ja luuloihin kuin kokemukseen tai tietoon. Harvoilla suomalaisilla oli henkilökohtaista arkista kokemusta venäläistaustaisista äideistä omassa lähipiirissään. Tutkimuksessamme venäläisten naisten oma sisältäpäin syntyvä kokemus äitiydestä on erilainen kuin julkisessa

puheessa ja tiedonvälityksessä käytetty abstrakti käsite ”venäläinen äiti”. Heidän äitiytensä on arkinen ilmiö.

Keskeisenä asiana tutkimustuloksissamme nousi ryhmätoiminnan merkitys äideille. Tällaiset tutkimustulokset muodostavat hyvän pohjan leikkipuistotoiminnan kehittämiseksi. Venäjänkielisen äiti-vauvaryhmän kaltaisia ryhmiä on erittäin tärkeää pitää toiminnassa ja mahdollisesti myös lisätä niitä leikkipuistoissa Itä-Helsingin alueella. Varhainen tukeminen auttaa äitejä voimaan paremmin. Äidit, jotka osallistuvat äiti-vauvaryhmän toimintaan, olivat tyytyväisiä siihen.

Venäjänkielisen äiti-vauvaryhmän pohjalta Kipinäpuiston sosiaaliohjaaja voi suunnitteella ja toteuttaa suomalais-venäläisille perheille tarkoitettuja uusia tukimuotoja kuten ryhmätoimintaa, vertaistukitoimintaa sekä äideille ja lapsille tarkoitettuja kaksikielisiä ryhmiä. Toiminnan järjestämisen kannalta oleellinen asia on kohderyhmän löytäminen ajoissa. Sen vuoksi ryhmien markkinointi nousee tärkeäksi. Markkinoinnissa pitäisi miettiä, miten ja milloin se toteutetaan. Mielestämme olisi hyvä, jos venäläistaustaiset äidit tulisivat perhevalmennukseen kertomaan ryhmän toiminnasta. Vertaishenkilön tuoma viesti saattaisi olla kohderyhmälle tärkeämpää ja jäädä paremmin mieleen, kuin käteen annettu paperi, joka sitten saattaa unohtua.

Toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä olisi mahdollista hyödyntää monikulttuuristen työntekijöiden osaamista. Osaamista olisi kyettävä jakamaan leikkipuistojen välillä ja monikulttuurisia työntekijöitä kannattaisi käyttää tiedon ja ammattitaidon välittäjinä. Tilastot kertovat, että kaksikulttuuristen perheiden määrä Itä-Helsingissä on suuri ja monikulttuurisen osaamisen tarve kasvaa.

Pidämme tärkeänä, että kaikki sosiaali- ja terveystalvolutahot huomaisivat suomalais-venäläisten perheiden äitien tuen erilaisia tukimuotoja heidän tukemiseensa. Esimerkiksi monikulttuuristen perheiden etuja ajavat yhdistykset ja järjestöt hyödyntävät tätä tutkimusta omaa toimintaansa järjestettäessä. Mielestämme on erityisen tärkeää ennaltaehkäistä venäläistaustaisten äitien syrjäytymistä sekä tukea heitä omassa äitiydessään, koska heidän hyvinvointinsa vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin.

Tätä tutkimusta tehdessämme meille on noussut esiin kysymyksiä, joihin olisi mahdollista saada vastauksia vain tutkimalla aihepiiriä lisää. Tutkimustulostemme mukaan kasvatukseen kaksikulttuurisissa perheissä liittyviä ristiriitoja syntyy helpoimmin ankaran tai vapaan kasvatuksen edustajien välille, heidän kansallisesta taustastaan huolimatta. Mielenkiintoinen ja tärkeä aihe jatkotutkimukselle on se, että millaisia vaikutuksia näillä kasvatustavoilla on lasten kasvatukseen ja koulumenestykseen. Toiseksi jatkotutkimusaiheeksi nousi vertaistukitoiminta äideille. Tutkimuksemme mukaan äidit tarvitsevat vertaistukea. Jatkotutkimuksessa voidaan tutkia, mitä vertaistukitoimintaa voidaan järjestää kaksikulttuurisille perheille Helsingin eri alueilla.

10.1 Tutkimuksen luotettavuus

Eskolan ja Suorannan (1998, 165) mukaan kaikissa tutkimuksissa arvioidaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa pääasiallisin luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Arvioitaessa luotettavuutta Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2013, 232) suosittelevat tekemään tarkan selostuksen tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita.

Tutkimuksen teoriaosaan valitsimme ajankohtaisia tutkimuksia. Tässä vaiheessa pyrimme koko ajan miettimään, mikä on tutkimuksen kannalta oleellista sekä arvioimaan tutkimuksista haettua tietoa kriittisesti. Verkkajulkaisuista olemme käyttäneet ainoastaan Tilastokeskuksen julkaisuja. Verkkajulkaisujen haittapuolena on se, että internetissä oleva tieto on vaihtelevan tasoista. Joukossa on epäluotettavaa ja suorastaan vääristelevää informaatiota. Verkkajulkaisija saattaa poistaa julkaisun, jolloin kukaan ei pysty tarkistamaan lähteen alkuperää.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013, 231–232) mukaan tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä reliabiliteetin ja validiteetin käsittein. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 189) mukaan laadullisessa tutkimuksessa validiteetti tarkoittaa tutkimusmenetelmällä saatujen tietojen vertailemista muista lähteistä saatuihin tietoihin. Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, kuinka luotettavaa tutkijan analyysi materiaalista on, onko kaikki käytettävissä oleva aineistoa otettu huomioon ja onko tiedot litteroitu oikein.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 184) mukaan haastatteluaineiston luotettavuus riippuu sen laadusta. Laadukkuutta voidaan tavoitella etukäteen tekemällä hyvä haastattelurunko. Olemme tehneet haastattelurungon tieteellisten tutkimusten pohjalta. Tutkimusaineistomme luotettavuutta lisäsi myös haastatteluteemojen syventäminen ja vaihtoehtoiset lisäkysymykset, joita pohdimme ennen haastattelutilannetta.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 189) mukaan haastattelujen tulos on aina seurausta haastattelijan ja haastateltavan yhteistoiminnasta. Kiinnostavan ja rikkaan tutkimuksen tuottaminen ei onnistuisi ilman luottamuksellisen suhteen muodostumista. Tavoitteenamme oli, että haastattelut muistuttaisivat vapaamuotoista kahvipöytäkeskustelua, johon molemmat puolet osallistuvat. Luottamuksen rakentamisessa keskeistä oli naisten oman äidinkielen käyttö, aidon kiinnostuksen ilmeneminen ja empaattinen kuuntelu.

Tutkimusta tehdessämme otimme huomioon sen, että omakohtaiset kokemuksemme maahanmuutosta ja äitiydestä voivat vaikuttaa siihen, miten tulkitsemme aineistoa ja mitä siitä nousee esiin. Tämän vuoksi meidän oli tärkeää analysoida omaa positiotamme tutkimusprosessissa. Haastatteluja tehdessämme esittelimme itsemme henkilöinä, jotka ovat kiinnostuneita Suomessa asuvien naisten kokemuksista äitiydestä. Pääsääntöisesti emme kertoneet omista taustoistamme, mikäli haastateltavat eivät niistä kysyneet. Monet kuitenkin olivat kiinnostuneita siitä, miten olimme päätyneet valitsemaamme aiheeseen ja siitä, onko meillä omia lapsia. Samankaltainen tausta haastateltavien kanssa, kieli ja se, että meillä on omia lapsia, auttoivat meitä samaistumaan haastattelemiemme naisten kokemuksiin.

Ennen varsinaisen haastattelun aloittamista annoimme haastateltavalle lisätietoja tutkimuksestamme sekä varmistimme, että hän oli ymmärtänyt haastattelun tarkoituksen. Muistutimme häntä myös osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja siitä, että tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa haastateltavien kokemuksia, ja mikäli vahingossa kysyisimme jotain sellaista, mihin haastateltava ei halunnut vastata, oli hänellä oikeus kieltäytyä. Heillä oli myös mahdollisuus keskeyttää haastattelu. Kerroimme myös haastattelujen luottamuksellisuudesta ja siitä, että opinnäytetyössämme käyttämiemme lainausten tunnistettavissa olevat tiedot muutetaan

anonymiteetin säilyttämiseksi. Haastatteluvaiheen aikana huolehdimme siitä, että tallennin toimi. Haastattelun päättyessä tarkastelimme, että olemme käyneet kaikki haastatteluteemat läpi.

Tärkeänä pidimme sitä, että puhuimme naisten kanssa heidän omallaan äidinkielellään eli venäjäksi, mikä lisäsi luottamusta ja sulki pois väärinymmärryksiä haastattelun aikana. Yrityksemme antaa mahdollisimman paljon tilaa haastateltaville tuottikin tulosta. Naiset olivat avoimempia kertomaan omista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Lisäksi naiset kokivat positiiviseksi, että haastattelumme toivat heidän arkeensa piristävää vaihtelua ja uusia sosiaalisia suhteita.

Verbaalin viestinnän lisäksi pyrimme kiinnittämään huomiota myös sanattomaan viestintään. Esimerkiksi koimme hyväksi istua suoraan haastateltavan nähden ja katsoa haastateltavaa silmiin mahdollisimman paljon. Haastateltavat kertoivat myös kipeistä asioista avoimesti ja jopa kokivat helpotusta siitä, että saivat jakaa kokemuksiaan jonkun kanssa. He itse nostivat puheeksi sellaisen teeman, kuin ristiriidat kasvatuksessa, jonka kysymisen itse olisimme kokeneet hankalaksi. Meidän mielestämme näissä tapauksissa haastattelutilanne on toiminut naisille jopa terapeutisena, sillä siinä oli mahdollisuus käydä läpi sellaisia asioita, joista ei muuten voinut keskustella.

Siitä huolimatta, että haastatteluja tehdessämme käytimme pohjana kysymysrunkoa, jokainen haastattelu oli hiukan erilainen. Haastattelujen painopiste vaihteli haastateltavan mielenkiintojen ja elämäntilanteen mukaan. Emme kyseenalaistaneet näitä kokemuksia, vaan pyrimme ymmärtämään niitä. Sen vuoksi pidimme tärkeänä, että naiset saivat puhua myös muista itselleen tärkeistä asioista kuin mitä oli teemahaastattelurungossamme.

Mielestämme haastateltavien kokemusten keskinäisiä eroja voidaan selittää heidän henkilökohtaisilla luonteenpiirteillään sekä sillä, kuinka paljon he olivat jo aikaisemmin itse pohtineet haastattelussa esillä olleita asioita. Naisille, jotka osasivat ilmaista asiansa lyhyesti, oli helppo esittää tarkentavia kysymyksiä ja saada siten mahdollisimman paljon tietoa olennaisista seikoista. Puheliaat naiset taas kuvasivat mielenkiintoisesti omia yksityiskohtaisia kokemuksiaan.

Litteroimme haastattelut mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen, koska Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 185) mukaan se parantaa haastattelun laatua. Nauhoitukset säilytämme salassa ja hävitämme ne asianmukaisella tavalla tutkimuksen valmistuttua. Näin pyrimme turvamaan haastateltavien yksityisyyttä ja anonyymiteettia. Tutkimuksemme teki kaksi tutkijaa. Kumpikin luki koko litteroidun aineiston itseksensä ja järjesteli teemojen mukaan. Sen jälkeen luimme litteroituja tekstejä huolella läpi yhdessä ja vertailimme teemoja, jotka nousivat haastatteluista esille. Meillä nousi niistä esille samoja teemoja. Haastattelujen tulkinnassa ja tulosten analyysissä teimme samoja päätelmiä ja johtopäätöksiä. Tämän vuoksi uskomme voivamme pitää tutkimustamme luotettavana.

Raportoinnissa pyrimme selkeään kielelliseen ilmaisuun. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 190) mukaan raportoitaessa tuloksia voidaan validoida viittaamalla sopivissa paikoissa tutkimuksiin. Tarkastelimme aihetta monipuolisesti viittaamalla ajankohtaisiin tieteellisiin tutkimuksiin.

10.2 Opinnäytetyön arviointi

Tutkimuksemme käynnistyi keväällä 2013 perehtymisellä monikulttuurisiin perheisiin ja äitiyteen monikulttuurisessa perheissä liittyviin tutkimuksiin. Perehtyminen käsitteisiin monikulttuurinen perhe ja äitiys avasi meille uusia ulottuvuuksia ja näkemyksiä venäläistaustaisten naisten äitiyteen. Näistä käsitteistä tulivat tutkimuksemme keskeiset käsitteet.

Käsitteiden pohjalta laadimme teemahaastattelurungon. Teimme kaikki haastattelut aikataulumme mukaan syys- ja lokakuussa 2013. Mielestämme teemahaastattelu osoittautui oikeaksi menetelmäksi tälle tutkimuksellemme, koska saimme sillä runsaasti aineistoja. Haasteellista tässä tutkimusvaiheessa oli, että leikkipuiston tiloissa tapahtuneissa haastatteluissa olivat lapset paikalla. Tämä häiritsi äidin keskittymistä haastatteluun. Jos tekisimme tämän tutkimuksen uudestaan, tekisimme kaikki haastattelut hiljaisessa paikassa. Kutsuisimme paikalle äidit ilman lapsia, jotta haastattelu sujuisi paremmin.

Litteroimme aineiston nauhoilta tietokoneelle ja käänsimme sen suomeksi marraskuussa 2013. Kääntämisessä käytimme menetelmää kääntäminen ja takaisin kääntäminen. Meidän mielestämme kääntäminen ja takaisin kääntäminen osoittautui oikeaksi kääntämismenetelmäksi tälle tutkimukselle. Saimme suomeksi käännetyn tekstin identtisenä venäjän kielellä olevalle versiolle. Kääntäminen oli vaativaa työtä. Tässä tutkimusvaiheessa oli haasteellista kääntää niin monta sivua tutkimusaineistoa lyhyellä aikavälillä. Jos tekisimme tämän tutkimuksen uudestaan, emme kääntäisi suomeksi kokonaisia haastatteluja vaan haastatteluista tutkimukseemme tärkeitä sitaatteja.

Aineistoa analysoidessamme ja raporttia kirjoittaessamme olemme pyrkineet aineistolähtöisyyteen eli tarkastelemaan sellaisia maahanmuuttoon ja äitiyteen liittyviä ilmiöitä, jotka nousevat aineistosta. Haasteeksi meille muodostui se, miten analysoida ja kirjoittaa naisten kokemuksia heitä kunnioittavalla tavalla. Tätä varten olimme päättäneet laajasti tutustua tutkimuksiin äitiydestä Suomessa ja Venäjällä ja näissä tutkimuksissa käytettyjä käsitteitä.

Kirjoitimme tutkimusraportin joulukuussa 2013. Raporttia kirjoitettaessa pyrimme olemaan kriittisiä sitaattien käytössä. Mietimme tarkasti, mikä kunkin sitaatin tehtävä on ja onko se varmasti tarpeellinen juuri suunnitellussa kohdassa. Siitä huolimatta joissakin raportin kohdissa on paljon peräkkäisiä sitaatteja ja vähän näiden sitaattien kommentteja.

10.3 Ammatillinen kasvu

Tutkimuksen tekeminen on ollut meille molemmille hyvin mielenkiintoinen ja antoisa prosessi, koska meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta tutkimustyöstä. Tämä prosessi eteni koko ajan sujuvasti ja aikataulumme mukaan ja kahden tutkijan näkemykset täydensivät toisiaan. Tutkimuksen aikana ymmärsimme miten venäläistaustaiset äidit kokevat oman äitiytensä Suomessa sekä miten leikkipuistotoiminta voi tukea haastatteluun osallistuvien naisten äitiyttä. Tutkimuksen tekeminen vahvisti meissä sitä käsitystä, että tulevana sosionomeina tulemme toimimaan monikulttuuristen asiakkaiden parissa.

Ammatillisen kasvun kannalta opinnäytetyöprosessi oli erittäin merkittävä. Tämä prosessi on saanut meidät pohtimaan osaamistamme sosionomeina. Sosionomi (AMK) – tutkinnon ammatillisiin kompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen ja palvelujärjestelmäosaaminen, asiakastyön osaaminen, kriittinen ja osallistuva yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen. Koemme työelämälähtöisen opinnäytetyön tekemisen hyödylliseksi omalle ammatilliselle kasvulle.

Koimme, että opinnäytetyöprosessin aikana olemme kehittäneet eniten tutkimuksellista kehittämisosaamista, palvelujärjestelmäosaamista, asiakastyön osaamista sekä sosiaalialan eettistä osaamista. Tämän tutkimuksen tekeminen kehitti kriittistä ajatteluamme ja kriittistä tiedonetsintäämme. Tieteelliset tutkimukset, maahanmuuttoon liittyvät seminaarit ja yhteistyöfoorumit sekä opinnot muodostivat laajan teoreettisen pohjan tutkimuksellemme. Kävimme läpi kaikki tutkimusprosessin vaiheet, kuten suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja raportoinnin. Opimme hakemaan ja arvioimaan kriittisesti tietoa sekä tekemään ja analysoimaan haastatteluja. Koimme, että haastattelujen aikana olemme kehittäneet vuorovaikutustaitojamme ja saaneet varmuutta haastattelijana. Raportissamme on uusia tietoja äitiydestä kaksikulttuurisessa perheessä ja sen tukemisesta. Tätä kriittistä tiedonetsintätaitoa voimme käyttää hyväksi työelämässämme asiakkaita ohjattaessa ja uusia toimintatapoja kokeillessamme tai kehittäessämme muutoin työtämme.

Teimme opinnäytetyötä konkreettisessa työympäristössä, leikkipuistossa. Opinnäytetyön tekeminen avasi meille uudenlaisia näkökulmia ja mahdollisuuksia kehittää monikulttuurista leikkipuistotoimintaa Kipinäpuistossa ja koko Itä-Helsingin alueella ja suunnitella kaksikulttuuristen perheiden äideille uusia tukimuotoja. Opinnäytetyöprosessi auttoi meitä verkostoitumaan ja kehittämään yhteistyötaitoamme, jotka ovat hyvin tärkeitä palveluohjauksessa monikulttuuristen asiakkaiden parissa. Sosionomeina pystymme luomaan kaksikulttuurisille lapsiperheille varhaista tukea ja järjestämään monipuolista palveluohjausta. Voimme käyttää tutkimuksestamme saatuja tuloksia myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tukena, kaksikulttuurisia perheitä koskevilla kysymyksissä sekä tiedonvälittäjänä.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme kehittyneet kaksikulttuuristen perheiden

asiantuntijoiksi. Saamiamme uusia tietoja kaksikulttuurisista perheistä voimme soveltaa tulevissa työtehtävissä monikulttuuristen asiakkaiden parissa sekä monikulttuuristen perheiden palveluohjauksessa. Saimme syvemmän käsityksen siitä, mitkä haasteet odottavat Suomeen muuttaneita naisia perhe-elämässä, äitiydessä ja yhteiskunnassa. Näitä haasteita eivät selitä ainoastaan kulttuurierot. Tulevina ammattilaisina koemme nämä asiat tärkeiksi ja kulttuurista riippumatta osaamme kohdata asiakkaat tasavertaisesti.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme kehittäneet sosiaali-alan eettistä osaamista. Omassa toiminnassamme olimme itsellemme ja kaksikulttuuristen perheiden äideille rehellisiä, tiesimme omat rajamme sekä perheiden tuen tarpeet. Sosionomeina pystymme perustelemaan omia ratkaisujamme ja kyseenalaistamaan omaa toimintaamme. Tutkimuksestamme saatuja tuloksia voimme käyttää syrjinnän ehkäisemisessä sekä edistämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kaksikulttuurisia perheitä kohtaan. Näemme kaksikulttuuristen perheiden arvon siellä, missä ne on usein yhteiskuntapoliittisesti unohdettu.

LÄHTEET

- Castles, Stephen & Miller, Mark 2003. *The Age of Migration. International Population Movement in the Modern World*. New York: Palgrave Macmillan.
- Davydova, Olga 2012. Venäjän lännestä Suomen itään. Sukupuolittunut maahanmuutto ja haurastuneet työmarkkinat. Teoksessa Suvi Keskinen, Jaana Vuori (toim.) & Anu Hirsiaho. *Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa*. Tampere: Tampere University press, 72–101.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Global Commission on International Migration 2005. *Migration in an interconnected world: New Direction for Action. Report of the Global Commission on International Migration*. October 2005. Viitattu 21.7.2013.
<http://www.queensu.ca/samp/migrationresources/reports/gcim-complete-report-2005.pdf>.
- Haavio-Mannila, Elina & Rotkirch, Anna 2004. Ydin- ja versoperheet Suomessa ja Pietarissa. Teoksessa Risto Alapuro & Ilkka Arminen (toim.) *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia*. Helsinki: WSOY, 165–183.
- Heikkilä, Elli 2005. Monikulttuuriset avioliitot tilastoissa ja arjen elämässä. Teoksessa Anne Alitorppa-Niitamo; Ismo Söderling & Stina Fågel. *Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin*. Helsinki: Väestöliitto, 24–37.
- Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2011. Helsingin kaupungin tilastokeskus. *Tilastoja* 2011:41. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 21.9.2013.
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_12_15_Tilastoja_41_Ranto.pdf.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Elena 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. *Tutki ja kirjoittaa*. Helsinki: Tammi.
- Hofstede, Geert H. 2010. *Cultures and organization: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. New York: McGraw-Hill.

- Huttunen, Laura, Löytty, Olli & Rastas, Anna 2005. Suomalainen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa Laura Huttunen, Olli Löytty & Anna Rastas. Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino, 16–40.
- Hyvönen, Heli 2007. ”Koti on Suomessa mutta kotimaa on Viro.” Suomessa asuvien virolaisten äitien transnationaaliset sosiaaliset tilat. Teoksessa Tuomas Martikainen ja Maria Tiilikainen. Maahanmuuttajanaiset: Kotouttaminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D 46, Helsinki: Väestöliitto, 190–218.
- Hyvönen, Heli 2008. Maa muuttuu, muuttuuko äitiys? Suomalaisten ja virolaisten kokemuksia äitiydestä maahanmuuton jälkeen. Yhteiskuntapolitiikka. 2008: 5. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvointilaitos, 508–523.
- Hyvönen, Heli 2009. Lähellä mutta niin kaukana. Tutkimus naisten muuttoliikkeestä Suomeen ja uudelleen itsenäistyneen Viron välillä. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 51/2009. Helsinki: Väestöliitto.
- International Organisation for Migration 2010. World Migration Report. The Future of Migration. Building of Capacities for Change. Geneva: IOM International Organisation for Migration. Viitattu 23.1.2014.
http://publications.iom.int/bookstore/free/WMR_2010_ENGLISH.pdf.
- Issoupova, Olga 2000. Motherhood: from duty to pleasure? Teoksessa Sarah Ashwin (toim.) Gender, State and Society in Soviet and Post-Soviet Russia. London: Routledge, 30–54.
- Jakonen, Jani 2013. Viidenneksen raja menossa rikki. Helsingin Uutiset 13.11.2013 N 86.
- Korhonen, Elina 2007. Venäläiset perheet ja seksuaalisuus murroksessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Kukhterin, Sergei 2000. Fathers and patriarchs in communist and postcommunist Russia. Teoksessa Sarah Ashwin (toim.) Gender, State and Society in Soviet and Post-Soviet Russia. London: Routledge, 71-89.
- Laaninen, Katri & Lukka, Kirsi 2008. Kontulan vauvaperhehanke. Varhaisen tuen hanke 2005–2007. Selvityksiä 2008: 5. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

- Lainiala, Lassi & Säävälä, Minna 2012. Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja. Suomalaisten solmivat kaksikulttuuriset avioliitot. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 46/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Leikkipuistot ja perhetalot alueittain 2013. Varhaiskasvatusvirasto. Viitattu 20.9.2013. <http://www.hel.fi/hki/Vaka/fi/Leikkipuistot+ja+perhetalot>.
- Liebkind, Karmela; Mannila, Simo, Jasinskaja-Lahden, Inga; Jaakkola, Magdalena, Kyntäjä, Eve ja Reuter, Anni 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen: Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.
- Lindqvist, Ulla 2008. Varhainen tuki – kohti hyviä käytäntöjä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008: 7. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Liukkonen, Ritva & Lukman, Leena 2007. Tehty-hanke: Sosiaalialan tehtävärakenteiden ja toimintamallien kehittäminen Helsingin sosiaalivirastossa. Oppaita ja työkirjoja 2007: 5. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Löytty, Olli 2004. Meistä on moneksi. Teoksessa Lehtonen, Mikko, Löytty Olli & Ruuska, Petri 2004. Suomi toisin sanoen. Tampere: Vastapaino, 221–246.
- Maahanmuuttovirasto 2014. Keskeisiä maahanmuuttoon liittyviä termejä. Viitattu 26.1.2014. http://www.migri.fi/medialle/sanasto#M_fi.
- Männistö, Yrjö & Lazareva, Ella 2004. Suomalais-venäläiset avioliitot: odotukset ja pettymykset. Teoksessa Elli Heikkilä (toim.); Ritva Viertola-Cavallari; Päivi Oksi-Walter; Jonna Roos. Monikulttuuriset avioliitot siltarakentajana. Web Reports No 2. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Maria 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Tuomas Martikainen ja Maria Tiilikainen. Maahanmuuttajanaiset: Kotouttaminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D 46, Helsinki: Väestöliitto, 15–38.
- Martikainen, Tuomas; Saari, Matti & Korkiasaari, Jouni 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Tuomas Martikainen; Pasi, Saukkonen & Minna Säävälä 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 23–55.
- Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna 2013. Johdanto: Suomi muuttuu kun Suomeen muutetaan. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi

- Saukkonen ja Minna Säävälä. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Martikainen, Tuomas; Sintonen, Teppo & Pitkänen, Pirkko 2006. Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.) Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seura ry:n julkaisuja. Helsinki: SKS, 9–42.
- Nousiainen, Kirsi 2004. Lapsistaan erillään asuvat äidit. Äitiysidentiteetin rakentumisen tiloja. Jyväskylä: SoPhi.
- Oksi-Walter, Päivi 2009. Syleilen ulkomaalaisia. Teoksessa Oksi-Walter, Päivi; Roos, Jonna & Viertola-Cavallari, Ritva. Monikulttuurinen perhe. Helsinki: Kustannus Oy Arkki, 67–127.
- Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ka koulussa. Jyväskylä: Juva.
- Pöllänen, Pirjo 2013. Hoivan rajat: venäläiset maahanmuuttajanaiset ja ylirajainen perhehoiva. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 57. Helsinki: Väestöliitto.
- Reuter, Anni & Eve, Kyntäjä 2006. Kansainvälinen avioliitto ja stigma. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.) Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seura ry:n julkaisuja. Helsinki: SKS, 104–125.
- Reuter, Anni & Jaakkola, Magdalena 2005. Venäjänkielisten, vironkielisten ja kaksikielisten maahanmuuttajien sosiaaliset verkostot. Teoksessa Seppo Paananen. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus, 23–38.
- Roos, Jonna 2009. Monikulttuuriset perheet Suomessa. Teoksessa Oksi-Walter, Päivi; Roos, Jonna & Viertola-Cavallari, Ritva. Monikulttuurinen perhe. Helsinki: Kustannus Oy Arkki, 128–156.
- Rotkirch, Anna 2000. The Man Question. Loves and Lives in Late 20th Century Russia. Helsinki: Nord Print.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 7.3.4. Teemoittelu. Viitattu 22.9.2013. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

- Saarinen, Aino 2007. Venäläiset maahanmuuttajat naisystävällisessä Pohjolassa. Kansalaisuus ja stigmatisoitunut identiteetti. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.): Maahanmuuttajanaiset. Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D 46. Helsinki: Väestöliitto, 125–146.
- Säävälä, Minna 2011. Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 41/2011. Helsinki: Väestöliitto.
- Säävälä, Minna 2013. Maahanmuutto perheilmiönä. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Helsinki University Press, 101–123.
- Sirkkilä, Hannu 2005. Elättäjyyttä vai erotiikkaa. Miten suomalaiset miehet legitimoivat parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 268. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sisäasiainministeriö 2012. Maahanmuuton vuosikatsaus. Viitattu 23.1.2014.
http://www.migri.fi/download/43811_43667_Maahanmuuton_tilastokatsaus2012_web.pdf?2fdb43c82ded088.
- Sizorenko, Zarina 2007. Meznatsional'naja semja v krypnom gorode. *SotsIs* 2. Viitattu 18.11.2013. http://www.isras.ru/socis_2007_2.html.
- Stone, Linda & Lurquin, Paul F. 2007. *Genes, Culture, and Human Evolution. A synthesis*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Suomen virallinen tilasto 2011. Syntyneet 2011. Viitattu 22.1.2014.
http://tilastokeskus.fi/til/synt/2011/synt_2011_2012-04-13_tie_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto 2014. Perheet. Venäjänkielisten perheiden määrä ylittänyt suomalais-venäläisten perheiden määrän. Vuosikatsaus 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.2.2014.
http://tilastokeskus.fi/til/perh/2010/02/perh_2010_02_2011-11-30_tie_001_fi.html.
- Svensk, Merja 2010. Monikulttuurinen leikki puisto. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2010: 1. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

- Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu: haaste tai mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja.
- Tartakovskaja, Irina 2000. The press and representation of gender roles. Teoksessa Sarah Ashwin (toim.) Gender, State and Society in Soviet and Post-Soviet Russia. London: Routledge, 118–136.
- Tikka, Ilona 2004. Suomalainen lapsi maailmalla. Kolmannen kulttuurin kasvatit. Keuruu: Otavan Kirjanpaino Oy.
- Tilastokeskus 2009. Perheet. Vuosikatsaus. Viitattu 18.11.2013.
http://www.stat.fi/til/perh/2009/02/perh_2009_02_2010-11-30_fi.pdf.
- Tilastokeskus 2010. Suomen virallinen tilasto. Perheet 2009. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 15.9.2013.
http://www.stat.fi/til/perh/2009/02/perh_2009_02_2010-11-30_fi.pdf.
- Tilastokeskus 2010. Taulukot tilastossa: Väestörakenne. Viitattu 22.1.2014.
http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp.
- Tuomi, Juoni & Sajajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2011. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.12.2013.
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yvrm_uls_201100_2012_6360_net.pdf.
- Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2012. Suomen viralliset tilastot. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.1.2014.
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yvrm_uls_201200_2013_9847_net.pdf.
- Varhaiskasvatusvirasto 2013. Leikkipuisto Kipinäpuisto. Viitattu 23.12.2013.
<http://www.hel.fi/hki/Vaka/fi/Leikkipuistot+ja+perhetalot/Leikkipuisto+kpinapuisto>.
- Vastamäki, Jaana 2007. Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Juhani Aaltola, Raine Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu : virikkeitä aloittelevalle tutki-jalle. Jyväskylä : PS-kustannus, 126–139.
- Vuori, Jaana 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino, 39–63.

- Warkentin, Rajia & Mikkonen, Mirja 2004. In loving praise of their immigrant wives: Finnish-Russian marriages in Finland. Teoksessa Kimi Kärki (toim.) Power and Control. Perspectives on Integration and Multiculturalism in Europe. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D 43 & Turun yliopisto. Publication of the Doctoral Program of Cultural Interaction and Integration 8. Helsinki: Väestöliitto, 94–117.
- Winnicott, Donald Woods 1982. Lapsi, perhe ja ympäristö. Psykologia: tiedepoliittinen aikakauslehti 17 (1982: 2). Helsinki: Suomen psykologinen seura, 143–146.
- Yesilova, Katja 2009. Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus.
- Zecher, Minna 2007. Maahanmuuttajaäitien näkemyksiä ja kokemuksia päivähoidosta ja koulusta palveluina. Teoksessa Tuomas Martikainen ja Marja Tiilikainen (toim.). Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D 46, Helsinki: Väestöliitto, 245–266.

LIITE: Teemahaastattelurunko

1 Taustatiedot

- Ikä
- Koulutus ja ammatti
- Muuton syyt
- Miltä Venäjän alueelta olet muuttanut Suomeen?
- Kuinka kauan olet jo asunut Suomessa? Entä Itä-Helsingissä?
- Keitä sinun perheeseesi kuuluu?

2 Muutto Suomeen

- Minkälaisena olet nähnyt tulevaisuutesi Suomessa ennen muuttoa?
- Mitkä asiat olet kokenut Suomessa haastavaksi muuton jälkeen?
- Mikä kielitaito sinulla oli ennen muuttoa?
- Oletko osallistunut kielikursseille Suomessa?
- Osaatko suomea riittävästi tai hyvin?

3 Äidiksi tuleminen Suomessa

- Millaisessa elämänvaiheessa lapsesi syntyi?
- Miten äitiys on muuttanut elämääsi?
- Mitä tarkoittaa tulla äidiksi Venäjällä?
- Minkälaisia äidit Suomessa ovat?
- Millä tavalla mies auttaa sinua?
- Kuka muu lähiympäristöstä tukee sinua äitinä erityishaasteissa?

4 Oma kulttuuritausta

- Mitä oma kulttuuritausta merkitsee sinulle?
- Mitä omasta kulttuuristasi arvostat?
- Minkälaisia tapoja vanhempien perheestä haluaisit säilyttää ja siirtää lapselle?
- Mitä et haluaisi siirtää? Miksi?

5 Oman perheen kulttuuri

- Mitkä kulttuuritavat perheessäsi on?
- Voitko sanoa, että sinun perheessäsi on omia tapoja ja perinteitä?
- Mitä miehen kulttuurista arvostat?
- Miten onnistut yhdistämään molempia kulttuureja lasten kasvatuksessa?
- Mikä on ollut perheelle vaikeaa?

6 Leikkipuistotoiminta Itä-Helsingissä

- Mistä tai keneltä olet saanut tiedon leikkipuistotoiminnasta Itä-Helsingissä?
- Mihin toimintaan osallistut tällä hetkellä?
- Oletko tyytyväinen toimintaan?
- Milloin olet tullut Kipinäpuistoon ensimmäistä kertaa?
- Oletko tuntenut itsesi tervetulleeksi Kipinäpuistoon?
- Kuinka usein käyt tällä?

7 Leikkipuiston toiminnan merkitys ja sen antama tuki

- Onko osallistuminen leikkipuistotoimintaan auttanut sinua löytämään uusia kontakteja?
- Entä kehittämään suomen kielen taitoasi?
- Entä oppimaan suomalaisia tapoja?
- Onko osallistuminen leikkipuistotoimintaan auttanut sinua saamaan tukea omalle äitiydelle? Miten?

8 Omat toiveet ja kehittämisideat leikkipuiston toiminnalle

- Mitä haluaisit muuttaa toiminnassa?
- Millaista muuta toimintaa toivoisit?
- Oletko saanut kerrottua oman mielipiteesi leikkipuiston henkilökunnalle?

- Haluaisitko itse järjestää jotain toimintaa leikkipuistossa?
- Mitä se toiminta voisi olla?

Kiitän teitä vastauksestanne!

Вопросы для интервью

1 Краткая информация о себе

- Возраст
- Образование, профессия
- Семейное положение
- Сколько лет вы уже живете в Финляндии? В Восточном Хельсинки?
- По какой причине и откуда вы переехали в Финляндию?

2 Ваш переезд в Финляндию

- Что вы знали об этой стране до переезда?
- Что вы ожидали для себя от этого переезда?
- С какими трудностями вам пришлось столкнуться на первых порах?
- Владели ли вы до переезда финским языком?
- Где и когда вы начали его учить? Легко ли было попасть на курсы?
- Как вы сами оцениваете ваш уровень владения языком?

3 Материнство в Финляндии

- Какие изменения произошли в вашей жизни после рождения ребенка?
- Как бы вы охарактеризовали ваше материнство?
- Есть ли на ваш взгляд разница в том, как воспитывают своих детей русские и финские матери?
- Если да, то в чем заключается эта разница?
- Какую помощь вам оказывает муж, ваши родственники, друзья и т.д. в воспитании ребенка?
- Достаточно ли вам этой помощи?
- Есть ли разница в том, как бы вам помогали в России?
- Сталкивались ли вы с какими-нибудь затруднениями, связанными с воспитанием ребенка? Если да, к кому вы обращались за помощью?

4 Ваши культурные корни

- Что вы цените в своей культуре? Каким образом это проявляется на практике?
- Какие из традиций вашего родительского дома вам бы хотелось сохранить в семье и передать ребенку?
- От каких традиций родительского дома вы бы с радостью отказались или хотели бы отказаться?

5 Культура вашей семьи

- Какие культурные традиции существуют в вашей семье?
- Можно ли говорить о том, что в вашей семье уже сформировались свои традиции?
- Что вы цените в культуре вашего мужа?
- Каким образом вам обоим удастся сочетать различные культурные традиции в воспитании ребенка?
- С какими трудностями воспитания вы сталкиваетесь?

6 Семейные парки Восточного Хельсинки

- Откуда вы первый раз узнали об этих парках и их деятельности?
- Когда вы пришли сюда первый раз?
- Как часто вы сюда приходите? С какой целью?
- Вам нравится как к вам здесь относятся?
- Посещаете ли вы другие лейккипуйсто?
- Есть ли разница в их деятельности или в тех услугах, которые они вам предлагают?

7 Поддержка, оказываемая семейными парками

- Удалось ли вам благодаря деятельности семейных парков расширить ваши социальные контакты?
- Овладеть финским языком?

- Получить полезную информацию?
- Принять участие в развитии деятельности семейных парков?

8 Предложения по развитию работы семейного парка Кипинапуйсто

- Есть ли у вас какие-нибудь предложения по организации деятельности семейных парков?
- Спрашивали ли когда-нибудь ваше мнение по этому вопросу?
- Подходили ли вы сами со своими предложениями к администрации парка?
- Вам бы хотелось, чтобы что-нибудь было организовано по-другому: часы работы, стоимость услуг, их качество и разнообразие и т.д.

Благодарю за ответы!